

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ХАКИКАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ
ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН № 47 (8787).
ЧИҚА БОШЛАГАН

1986 йил 4 март, сешанба

Баҳоси 4 тийин.

ПАРТИЯ ИШИ —ХАЛҚ ИШИ

Партиянинг XXVII съезди ўз ишнин бошлаганидан буйи беш кун ўтди. Партия Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевнинг КПСС Марказий Комитети номидан қилган Сиёсий докладыни ва КПСС Марказий ревизия комиссиясининг ҳисоботини муҳокама қилиш тугалланди. Съезд партия Марказий Комитетининг сиёсий йўлини ва амалий фаолиятини, Сиёсий докладада баён қилинган қонда, ҳулоса ва вазифаларни маълумлади ҳамда барча партия ташкилотларига ўз ишда буларга амал қилишни топширди. КПСС Марказий Комитетининг XXVII съездида Сиёсий доклады юзасидан резолюция бир сўздан қабул қилинди.

Съезд Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг янги таҳдиди Программасини ва партия Устави текстини киритилган тағирликлари билан бир сўздан тасдиқлади.

Совет кишилари съезд ишнинг бутун боришини партия ва халқнинг коллектив тафаккури, коллектив тажрибасининг кўрмиги деб, партиявийлик, ленинча услубнинг аjoyиб мактаби, деб қабул қилмоқдалар. Бу мактаб сабоқлари ҳар биримизнинг эришилган ютуқларга реалистик баҳо беришга, ҳал этилмаган вазифаларни аниқ-равшан кўра билишга, камчиликлар ва нуқсонларни дадил очиб ташлашга, уларнинг сабабларини чуқур, конструктив позицияда туриб таҳлил этишга, актуал проблемаларни ҳал этишга ижодий ёндашшга ўргатади.

Иш билан қўллаб-қувватлаш — совет кишиларининг партия съездида олға сурилган вазифалар ва мақсадларга муносабатидир. Шунинг учун, асосий омилдир. Дарҳақиқат, бундан бошқача бўлиш мумкин эмас, ахир! Партиянинг сиёсий омма жойли ижодининг кучига ишонч руҳи билан сўзгоришган. Бу — том маъноси билан ҳар бир кишини яқин ва тушунарли бўлган, бутун халқнинг манфаатлари, умид ва орзу-тилкаларини ифода этадиган сиёсатдир. Ленин партияси мўлжаллаётган ва баъжарётган ишларнинг ҳаммаси давлатимизнинг қудратини мустаҳкамлашга хизмат қилаётганлигини аниқ-равшан биламиз. Бу мақсадларга эришмоқ учун ҳар бир коммунистдан, ҳар бир меҳнатқилдан ташаббус кўрсатиб, зўр гайрат-шижоат билан ишлаш, ҳаракат қилиш, юксак даражадаги уюшқонлик, масъулият, интизом талаб этилаётганлигини яхши англаймиз ва биламиз.

Партия ташкилотлари, меҳнат коллективлари ҳозирги кунда шу мезон билан ўз ишларига баҳо бермоқдалар, иқтисодий ўсиш резервларини қидириб топиб, ишга солишга интиломоқдалар. Бундай резервлар ҳамма жойда бор. Дарҳақиқат, бир қанча тармоқ, қорона, бирлашма, хўжаликларда маъмул қувватлар бекор турганлиги ҳам тўла қувват билан ишлаётганлигига тоқат қилди турши мумкинми! Еки кооперативлаштирилган тарзда қабул қилиш интизом — ҳали юксак — даражага кўтарилаётганлигига тоқат қилиб бўламиз! Ана шу интизомнинг бўлиши-ганлиги натижасида ишлаб чиқариш мароми, маъсулиятнинг сифати ва бичоари, эконоомикнинг самардорлиги пасайиб кетмоқда. Бу — план ва таъминот органларининга эмас, ҳар бир меҳнат коллективининг ўз вазифасига қандай вафо қилаётганлигига, шартнома мажбуриятларини қандай баъжарётганлигига ҳам боғлиқдир. Хуллас, ҳар бир кишининг қаерда ишлашдан қатъий назар, унинг ишга қандай муносабатда бўлишига боғлиқдир.

Ишга виждонан, ижодий ёндашиш — илгор коллективлар эришадиган муваффақиятларнинг негизидир. Масалан, Швеция методини қўлланган, иш ўринларини аттестация қилиш яхши натижа беришти. Белоруссия таъмирқўчиларининг тажрибаси диққат-эътиборга сазовордир. Бу ерда меҳнатга ҳақ тўлашининг янги системасига ўтирилганлиги, вазибаларни бир қўлиб олиб бориш қисқа вақт ичида 12 мингга яқин ходимини бошқа тармоқларга ўтказиш имкониятини тугатди. Запорожье областидаги коллективларнинг ишлаб чиқариши механизациялаш ва автоматлаштиришга ташаббускорлик билан ёндашганлиги юксак баҳоланади. Бу облаstda саноат ва қурилишда қўл кучи билан баъжариладиган ишларда банд бўлган кишилар сонини анча қисқартиришга муваффақ бўлдилар. Энг яхши ҳодимларнинг тажрибасини, илгорларнинг новаторлиги ташаббусларини пайсалга солимай, жуда кенг қўллаб-қувватлаш зарурлиги аниқ мумкин ва лозим. Бундай илгор кишилар ҳар бир соҳада, ҳар бир коллективда аниқгина бор.

Совет кишилари партиянинг маъсулот сифатини, тўдан яхшилаш учун кўп кун-гайрат сарфлаш ҳақидаги давлатнинг бажониди қўллаб-қувватламоқдалар. Съездда таъкидлаб ўтилганидан, ҳозирги кунда маъсулотнинг сифатини тўдан яхшилаш зарур, фан-техника тараққиётини жадаллаштириш мумкин эмас. Маъсулотнинг юксак сифати тўғрисида таъхирли қилиш ҳар бир коммунистнинг, ҳар бир совет кишинининг, хуллас, ўз меҳнатини қадрлайдиган барча кишиларнинг шарофти иш бўлиб қолиши керак. Меҳнат коллективларида социалистик муносабатнинг таъсирчанлиги ҳам, моддий ва маъдурий таъсир ўтказиш тадбирлари ҳам бунга ёрдам бериши лозим. Актив гражданилик позицияси, барча меҳнатқилларнинг ишчи виждони ва юксак маъдорат бўлиши охириш, энг биринчи иқтисодий бурч сифатида меҳнатга оғли, ижодий муносабатини шакллантириш ҳам ана шунга қўмақлашиш керак.

Бу вазифаларни «юқоридан» қандайдир алоҳида кўрсатилар берилишини кутмасдан, бутун, ҳозирнинг ўзидаёқ ҳал этиш лозим эканлиги аёндыр. Съезд кўнларига, аёйикса, уюшқонлик билан пухта ишлаб, юксак самараларга эришадиган илгор коллективлар шу тарзда ҳаракат қилмоқдалар. Ҳамма ҳамма фақат шу тарзда ишлаши керак. Ҳар бир қоронада, ҳамма тармоқда таъжамкорлик масалаларига домн катта эътибор бериш, ҳом ашё, электр энергияни, ёқилғини тежаб, оқилона сарфлаётган кишиларни хизматига яраша тақдирлаш лозим. Шу билан бирга, хўжасизлик ва нобудгарчиликни эътибордан четда қолдирмаслик, бракичлар ва исроф қилувчилар олдига энг қаттиқ талаблар қўйиш лозим.

Коммунистлар бу ишларнинг ҳаммасида намуна кўрсатишга давлат этилгандилар. КПСС Марказий Комитетининг 1983 йил апрель-Пленумидан кейин партиянинг мамлакатини социал-иқтисодий ривожлантиришнинг бутун чоралар билан жадаллаштириш стратегияси йўлини амалга ошириш учун олиб борилаётган кўрашда партия ташкилотларининг жанговарлик қобилияти ўсди, уларнинг коллективларда ташаббускорлик, ижодкорлик, ҳалол меҳнат, сўз билан иш билгилиги вазиатини вужудга келтириш соҳасидаги авангардлик роли анча юксалди.

КПССнинг XXVII съезди ўз ишнин, улўф Ватанимизни янада яхшилатиш, Ер юзида мустаҳкам тинчлик ва тарққиёт манфаатлари йўлидаги ишнин давом эттирмоқда. Совет кишилари съезд ишнин зўр эътибор, қизғин манфаатдорлик билан кузатиб бормоқдалар. Улар партия планларини муваффақиятлик баъжариш аҳди билан тўлиб-тошганлар. Бу — партия билан халқнинг бирлигини ифодаловчи янги далил, коммунистик бунёдкорлик йўлидаги янги зафарларнинг гаровидир.

(«Правда» газетасининг 3 мартдаги бош мақоласи).

БАЙРОҚ ТОПШИРИЛДИ

Фарғона область Ўзбекистон районидидаги Ғ. Ғўлом номи колхоз 1985 йил ва умуман ўн биринчи беш йиллик топшириқларини муваффақиятлик баъжариш, КПСС XXVII съездининг муносабати кўтиб олиш учун ўтказилган Вутуниттифоқ со-

циалистик мусобақасининг ғолиби, деб топилди. Колхозга КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг кўча-ма Қизил байроғи топширилди.

(ЎзТАГ).

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXVII съездининг бориши тўғрисида ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

1986 йил 3 март кунин Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVII съезди ўз ишнин давом эттирди.

Эрталабки мажлисда СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Николай Иванович Рижков «СССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1986—1990 йилларга ҳамда 2000 йилгача бўлган даврга мўлжалланган Асосий йўналишлари тўғрисида» доклад қилди. Доклад зўр эътибор бериб тингланди ва қарсақлар билан бир неча марта бўлиниб турди.

Сўнгра докладни муҳокама қилиш бошланди. Музокараларда КПСС Горький область комитетининг биринчи секретари Ю. Н. Христоданов, «Азнефть» бирлашмаси бурғилаш ишлари Али-байрамли бошқармасининг бурғилаш мастери А. Амонов, СССР Фанлар академиясининг вице-прези-

денти К. В. Фролов, СССР темир йўллар министри Н. С. Конярев ўртоқлар иштирок этдилар.

Никарагуа Сандиночилар миллий озодлик фронтини Миллий раҳбарлик органи ижроия комиссиясининг вице-координатори Байардо Арсе Кастаньо, Уругвай Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари Родней Арисменди ўртоқлар съездни табриклаб нутқ сўзладилар.

Кечки мажлисда «СССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1986—1990 йилларга ҳамда 2000 йилгача бўлган даврга мўлжалланган Асосий йўналишлари тўғрисида»ги докладни муҳокама қилиш давом эттирилди.

Съездда Украина ССР Министрлар Советининг раиси А. П. Ляшко, Центросоюз правленениинг раиси М. П. Трунов, Тула область Заока райони-

Мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш — яқин вақт ичиндаги ва истиқболдаги барча проблемаларини, иқтисодий ва социал, сиёсий ва идеологик, ички ва ташқи проблемаларини ҳал этиш калитидир. Фақат шу йўл билангина совет жамиятининг янги сифат ҳолатига эришиш мумкин ва лозим.

(КПСС Марказий Комитетининг Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXVII съездида Сиёсий докладидан).

ЖАДАЛЛАШТИРИШ ПРОГРАММАСИ

«Ўзбекистон» ва «Қорақалпоғистон» нашриётлари КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев 1986 йил 25 февраль кунин Кремлиннинг Съездлар саройида Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXVII съездида КПСС Марказий Комитети номидан қилган Сиёсий докладни рус, ўзбек ва қорақалпоқ тилларида алоҳида китобча қилиб босмадан чиқарди.

Китобчалар кўп нусхада нашр этилди.

(ЎзТАГ).

СЪЕЗД КУНДАЛИГИ

НАВҚИРОНЛИК БАЙРАМИ

2 март кунин Москвада, «Олимпийский» спорт комплексида бўлиб ўтган спорт байрами КПСС XXVII съезди делегатларига бағишланди.

Спорт байрамида Г. А. Алиев, В. И. Воронников, А. А. Громико, Д. А. Кунаев, Е. К. Лягачев, Н. И. Рижков, М. С. Солоненцев, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, В. В. Шербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Б. Н. Ельцин, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, С. Л. Соколов, Н. В. Талиев, Л. Н. Зайков, М. В. Зиямкин, И. В. Капотов, В. П. Никонов ўртоқлар билан бирга жодаларга социалистик мамлакатлар нардош партияларининг раҳбарлари Т. Живков, Я. Кадар, К. Фоминхан, Ж. Батмунх, В. Ярульский ўртоқлар ҳозир бўлдилар.

Яйғилиш аҳли уларни қарсақлар билан кўтиб олди. Иттифоқдош республикаларнинг вақиллари — бошлар Коммунистик партия билан Совет давлатининг раҳбарларига ва меҳмонларга гуллар тақдим этидилар.

Уч марта Олимпиада чемпиони, бир неча бор жаҳон чемпиони ва жаҳон рекордчиси Владимир Сальников мамлакат физкультурачилари ва спортчилари номидан съезд делегатларини табрикларди. У сўзчилар совет спортни баъжариш билади кўтариб, совет халқининг революцион, меҳнат ва жанговар аъзаларининг қўлайтирилди, деб Коммунистик партияга, Ватанга қасамёд қилдилар, деди.

Спорт байрами номерларини Москванинг ёш гимнастикчилари бошлаб бердилар. Иттифоқдош республикаларнинг совет делегатларини ўз маҳоратини намойиш қилди. Гимнастикчилар, акробатлар, от спортни усталари, фигуратчилар зўр маҳорат кўрсатдилар. Спортчи жангчилар жасурлик, ғиҷилик, чиниқиш намуналарини намойиш қилдилар.

Ранг-баранг спорт томошасида мамлакат терма командаларининг аъзолари, хизмат кўрсатган спорт мастери, Европа, жаҳон ва Олимпиада дўшлари чемпионлари иштирок этдилар.

Залда КПСС XXVII съездининг меҳмонлари — коммунистик ва ишчи партиялар, революцион-демократик, социалистик, демократик, дейбистлар партиялари ҳамда бошқа партиялар делегатларининг бошлиқлари ва аъзолари, демократик жамоат ташкилотларининг вақиллари бор эдилар.

(ТАСС).

(ТАСС).

СССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1986—1990 йилларга ҳамда 2000 йилгача бўлган даврга мўлжалланган Асосий йўналишлари лойиҳасига тузатишлар ва қўшимчаларни кўриб чиқиш ва мазкур масала юзасидан қарор лойиҳасини тайёрлаш бўйича КОМИССИЯ

Рижков Н. И.,
Алиев Г. А.,
Амонов А. М.,
Антонов А. К.,
Вакан Б. В.,
Вальмонт Б. В.,
Ваталани Ю. П.,
Ватурина В. И.,
Бахриев В. В.,
Бирюкова А. П.,
Влохин Н. Н.,
Бобкин Л. Ф.,
Буренков С. П.,
Васильев Н. Ф.,
Владимиров Б. Г.

Вольский А. И.,
Ворожия Л. А.,
Воротников В. И.,
Галкин П. Н.,
Горбачев М. С.,
Гостев В. И.,
Громико А. А.,
Демичев П. Н.,
Диников В. А.,
Долгих В. И.,
Дрожал Н. П.,
Дуйшев А. А.,
Ельцин Б. Н.,
Ермаков Н. С.,
Зайков Л. Н.,
Зимякин М. В.

Знаменский Ю. С.,
Золотухин Г. С.,
Қодиров Ғ. Х.,
Калин И. П.,
Капотов И. В.,
Картвелашвили Д. Л.,
Клюев В. Г.,
Ковалев М. В.,
Колесников А. Я.,
Колесников Б. И.,
Колесников Г. Г.,
Колесников С. В.,
Конярев Н. С.,
Коновалов В. В.,
Коптун В. А.,
Кузнецов В. В.,
Кунаев Д. А.

Леонов В. С.,
Ломоносов Е. К.,
Листов В. Х.,
Ляшко А. П.,
Майорев А. И.,
Мамарасулов С. С.,
Масляков Ю. Д.,
Мельников А. Г.,
Можайев П. П.,
Морозов Н. Е.,
Моторный Д. К.,
Назарбаев Н. А.,
Никонов А. А.,
Никонов В. П.,
Паунидзе В. Р.,
Петров В. И.

Пименова А. А.,
Пономарев Б. Н.,
Посторонний И. Г.,
Рубин Ю. Я.,
Савинкин Н. И.,
Сагдиев М. Р.,
Сайкин В. Т.,
Сакаласкас В. В.,
Салимов О. У.,
Саркисов Ф. Т.,
Саул Б. Э.,
Сейдов Г. Н.,
Сидяев И. С.,
Смирнов М. С.,
Соколов С. Л.,
Солоненцев М. Я.,
Сисцов А. С.

Талиев Н. В.,
Фаустов В. А.,
Федорко П. С.,
Хаев И. И.,
Хафизов С. С.,
Хужауродов А. А.,
Ходиров В. Я.,
Христоданов Ю. Н.,
Чебриков В. М.,
Шавиро Л. Б.,
Шеварднадзе Э. А.,
Штепо В. И.,
Шчадов М. И.,
Шербицкий В. В.,
Юсупов М. Ю.,
Ягодина Г. А.,
Ястребов И. П.

М. С. ГОРБАЧЕВНИНГ Ф. КАСТРО БИЛАН ДЎСТОНА УЧРАШУВИ

халқлари ҳам кенг қўлаб-қувватлайдилар.

Ф. Кастро Куба Компартиясининг III съезди қабул қилган кенг қўлабдаги қарорларни рўбга чиқариш режалари тўғрисида гапириб берди. М. С. Горбачев Куба коммунистларига съезд ўртага қўйган иқтисодий ва социал ривожланиш, Куба диерида социализм куришидан иборат улкан программани муваффақиятлик баъжаришларини тилади.

Иккала қардош партия раҳбарлари ижтимоий ҳаётининг барча соҳаларида Совет—Куба алоқалари муваффақиятлик ривожланиётганлигидан мамнуният изҳор қил-

дилар. СССР билан Куба ўртасида 2000 йилгача бўлган даврга мўлжалланган иқтисодий ва илмий-техникавий ҳамкорлигининг узок мудатли программасида асос солинган имкониятларни ҳисобга олиб, иккала мамлакат иқтисодий ҳамкорлиги самардорлигини ошириш йўллари кўриб чиқилди.

Совет томони Куба ҳукумати ва халқининг Америка империализми дўш-дўшлари ва иттифоқчиларига қарши ўз мамлакатини ҳавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги куч-гайратларини муттасил қўллаб-қувватлаётганини таъкидлар. Ф. Кастро Куба революцияси билан доимий бир-

дамлик учун КПССга, совет халқига чуқур миннатдорчилик изҳор қилди.

Кенг диорадаги энг муҳим халқаро проблемалар юзасидан фикрлашиб олдинди. Ф. Кастро Куба КПСС Марказий Комитети Бош секретарининг 15 январдаги Баёнотида ифодаб берилган адро курулини тугатиш программасини тула-туқис қўллаб-қувватлаётганини, унда социализм билан тинчликнинг мустаҳкам бирлиги ана бир бор исботлаб берилган, деб ҳисоблаётганлигини айтди.

Икки қардош партия раҳбарлари суверен мамлакатларнинг ички ишларига ошқола аралашув, халқларни

ўз тақдирини эркин белгилаш ҳуқуқидан маҳрум этишга уринишдан иборат янги глобализм деб аталмиш империалистик концепцияни қатъий қораладилар. Бошқа социалистик мамлакатлар, қўшилмаган давлатлар, барча тинчликсевар кучлар билан мустаҳкам иттифоқ бўлиб, адро хавфининг олдини олиш учун курашни кучайтириш, жаҳоннинг турли районларидаги можаорли вазиятларини сиёсий бартараф этиш, ўз олдидан ва мустақиллигини қаттиқ туриб ҳимоя қилаётган халқларга ёрдам бериш, халқаро иқтисодий муносабатларни алоқали демократик асосларда қайта қуришга қўмақлашиш зарурлиги таъкидланди.

Сўхбат қардошларга дўстлик, муносаба қилинган барча масалалар юзасидан қарашларнинг бирлиги муҳитида ўтди.

(ТАСС).

(ТАСС).

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНING XXVII СЪЕЗДИ

Ўртоқ Н. И. ПРИЖКОВ докладчининг давоми

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

Делегат ўртоқлар, Асосий йўналишлар лойиҳасида кўзда тутилган иқтисодий ишлаб чиқаришни ва унинг самарадорлигини ўстириш кўрсаткичлари ўн иккинчи беш йилликнинг бош вазифасини амалга оширишни тўла-тўқис таъминлашни сизларга маълум қилишга ижозат бергайсизлар.

Халқ ҳўжалигининг динамикуни энг муҳим иқтисодий кўрсаткичларнинг мутлақ ўсиши шиб боришида ўзининг яққол ва ишонарли ифодасини топади. 1986—1990 йилларда миллий даромадининг ўсиши 1,6 баравар кўпаяди. Ўтган беш йилликда бу кўрсаткич пасайганини айтиб ўтмоқ керак.

Мутлақ ўсишлар, миллиард сўм	Ўртача йиллик ўсиш процент ҳисобида	1985 йил 1980 йил- га нисбатан	Асосий йўналиш- лар лойиҳасига мувофиқ 1980 йил- да 1985 йилга нис- батан	Ўн биринчи беш йиллик	Асосий йўналиш- лар лойиҳасига мувофиқ ўн иккин- чи беш йиллик
Истеъмол ва жамғарма учун фойдаланиладиган миллий даромад	71	96—111	3,1	3,5—4,0	
Саноат маҳсулотини Шу жумладан: ишлаб чиқариш восита- ларини ишлаб чиқариш («А» группаси)	135	169—194	3,7	3,9—4,4	
Истеъмол буюмлари ишлаб чиқариш («Б» группаси)	99	123—142	3,6	3,7—4,2	
Қишлоқ ҳўжалиғи маҳ- сулотини (ўтган беш йилликка нисбатан ўртача йиллик ишлаб чиқаришнинг ўсиши, 1983 йил нарсаларида)	36	46—52	3,9	4,1—4,6	
Чакана товар обороти	11	28—32	1,1	2,7—3,0	
Аҳолига ҳақ тўланадиган хизмат кўрсатиш ҳажми	46	59—73	3,1	3,4—4,0	
Натижада 1990 йилда миллий даромад ҳажми 614 мил- лиард сўмга, саноат ишлаб чиқариш ҳажми эса 1 триллион сўмга етди. XX аср охириги ўн йил- лигининг бошланиши арафасида экономиканимиз ана шундай суръат- лар билан белгилаб берилади.	9,8	13,7—18,2	5,0	5,4—7,0	

Натижада 1990 йилда миллий даромад ҳажми 614 миллиард сўмга, саноат ишлаб чиқариш ҳажми эса 1 триллион сўмга етди. XX аср охириги ўн йиллигининг бошланиши арафасида экономиканимиз ана шундай суръатлар ва кўламлар билан белгилаб берилади.

Ўн иккинчи беш йилликнинг яна бир ҳўсусияти бор. У шундан кейинги ўн йилликда мамлакатини социал иқтисодий ривожлантириш суръатларини ошириш учун замин яратиши керак. Бу эса халқ ҳўжалик нисбатларини шакллантириш пайтида капитал маблағлар сарфлаш сўбасига алоҳида эътибор беришни талаб қилади. Кейинги уч беш йиллик мобайнида капитал маблағ ўсиши суръати муттасил ва анча камайди, бу эса асосий фондлар янгиланишининг, қувватлар ўсишининг сустлашини ва оқибат натижада халқ ҳўжалигининг ривожланишига таъсир этмай қолмади.

КПСС Марказий Комитети жадаллаштириш йўлига асосланиб, ўн иккинчи беш йилликда ишлаб чиқаришга сарфланадиган капитал маблағларнинг ўсиш суръатини ўтган беш йилликдаги 16 процент ўрнига 25 процент оширишни мақсадга мувофиқ деб топди. Бу эса, табиийин, миллий даромаднинг тақсимлашда нисбатларни муайян даражада ўзгартиришга, унда жамғарма фонди улуғлигини оширишга олиб боради. Жорий мақсадларга ҳам, стратегик мақсадларга ҳам эришиш учун ана шундай қилиш зарур. Кейинчалик жамғарма улуғлигини барқарорлаштириш ва ҳатто бири мунча камайтириш мўлжалланади.

Шуни таъкидлаш керакики, жамоат ишлаб чиқариши самарадорлиғи ўсиб бораётган шартда шу таҳлилга иш юрилади, бу эса совет кишилари турмушининг моддий даражасини белгилайдиган истеъмол фондининг абсолют ҳажмининг анча ошириш имконини беради. Қўйидаги маълумотларни келтириб ўтмоқчиман. Ўн иккинчи беш йилликда истеъмол фондининг ўсиши ўтган беш йилликдаги 55 миллиард сўм ўрнига 74 миллиард сўмни ташкил қилади. Аҳоли реал даромадларининг ўсиши жадаллашади. Ривожланишининг бундай характери партиянинг планларимиз социал йўналишини кўрсатишига қаратилган ва узоқ муддатта мўлжалланган йўлга таъминоти мисол бўлиб тушади.

Ўн иккинчи беш йилликда асосий иқтисодий ва сўсий вазифани — халқ ҳўжалигини ривожланишининг интенсив йўлга ўтказиш вазифасини амалга оширишга қатъий қадам қўйиш мўлжалланади. Энг муҳим ресурслар ўсишини анча камайтириш ва айни вақтда ишлаб чиқариш кўрсаткичларини яхшилаган ҳолда пировард натижаларнинг ўсишига, эришиш кўзда тутилади.

Беш йилликдаги ўсиш (процент ҳисобида)	1981—1985 йилларда	Асосий йўналишлар лойи- ҳасига кўра 1986—1990 йилларда	Ўсиш суръатларининг орғини (4) камайтириш (—)
I. Ишлаб чиқариш натижалари			
Истеъмол ва жамғарма учун фойдаланиладиган миллий даромад	17	19—22	+2—5
Саноат маҳсулотини	20	21—24	+1—4
Қишлоқ ҳўжалик маҳсулотини (ўртача йиллик ҳажми)	6	14—16	+8—10
II. Энг муҳим ресурслар			
Моддий ишлаб чиқариш тармоқларида банд бўлган кишилар сони	2,3	0,5	— 1,8
Асосий ишлаб чиқариш фондлари	37	30	— 7
Меҳнат предметлари ишлаб чиқариш	17	15	— 2

Асосий йўналишларда иқтисодий меҳнат умумдорлигини ўтган беш йилликда 16,5 процент ўрнига 20—23 процент ошириш кўзда тутилади. Миллий даромад, саноат ва бошқа ишлаб чиқариш тармоқларининг бутун ўсишига биринчи марта алоҳида меҳнат умумдорлигини ошириш ҳисобига эришилган бўлиши мўлжалланади. Бу эса янги беш йилликнинг принципий ҳўсусиятидир. Бу эса янги беш йилликнинг ресурсларининг ўсиши қисқаради ва ҳаммаси бўлиб 3,2 миллион кишини ташкил қилади. Меҳнат умумдорлиғи планда кўзда тутилган даражада оширилмаса, халқ ҳўжалиғида қўшмачи равишда 22 миллиондан зиёд ходим керак бўлур эди. Бизда эса бундай меҳнат ресурслари йўқ. Ўн иккинчи беш йилликда мавжуд ўсиш билан инфляциянинг қўлмай, балки уни деярли тамоманла маориф, соғлиқни сақлаш, бошқа социал-маданий тармоқларга сарфлаш имконияти туғилади.

IV. ЎН ИККИНЧИ БЕШ ЙИЛЛИКДА ЭКОНОМИКАНИ ИНТЕНСИВЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ

1. ФАН-ТЕХНИКА ТАРАҚҚИЁТИНИ ЖАДАЛЛАШТИРИШ— ИНТЕНСИВЛАШТИРИШНИНГ БОШ ОМИЛИ

Партиянинг ҳар томонлама интенсивлаштириш йўли фан-техника революцияси ҳозирги босқинчилик жуда катта имкониятларга таянади. Владимир Ильич Лениннинг қўйидаги сўзлари бутунини қўнда ҳар қачондан ҳам ақтуал бўлиб қолди: «...коммунизм қўрмоқ учун техникани ҳам, фани ҳам олмоқ ва уни жуда кенг олмақ учун ишга солмоқ керак...» (ТАТ, 40-том, 292-бет). Ҳозир фан ва техникани

ди, ваҳоланки, ўтган беш йилликда меҳнат ресурсларининг ўсиши ишлаб чиқариш ва ишлаб чиқариш соҳалари ўрта-сида тахминан тенг тақсимланган эди.

Партия ишлаб чиққан йўлга мувофиқ тежамкорлиқни ёқилғи, хом ашё ва бошқа материалларга қўшимча эҳтиёж-ни қондиришининг асосий манбага айлантиришдек муҳим вазифани ҳал этиш анча жадаллашади. Янги беш йил ичида энг муҳим ресурсларга бўлган эҳтиёжнинг 60—65 процент ўсишини тежамкорлик ҳисобидан таъминлаш мўлжалланади. Натижада 1990 йилда халқ ҳўжалиғи бўйича умуман мод-дий харажатларини тежаш икки баравар кўпаяди. Мамлакат тарихида ҳали ҳеч қачон ресурсларни ана шундай катта кў-ламда тежашга эришилмаган эди. Бу эса тараққиётимиз ҳо-зирги босқинчилик объектив талабларини ақс эттиради.

Ресурсларни тежаш проблемасини ҳал этиш йўллари хил-ма-хилдир. Энг янги техника ва технологиядан, замонавий таъкилий формалардан, таъсирчан иқтисодий механизмдан кенг фойдаланиш — бирин-чи гада мана шу йўллар-дир. Меҳнаткашлар, барча совет кишилари бу катта ишнинг манфаатдор ва ак-тив қатнашчилари бўлиб қо-ладиган моддий шартлар ва маънавий-ахлоқий иқлим-ни ҳар бир коллективда ву-жудга келтириш керак, ал-батта.

Иқтисодиёт ресурслардан илҳом борица кўпроқ фой-даланиш — ишнинг муҳим йўналишларидан биридир. Бу ресурсларнинг ишлаб чи-қариш истеъмолидаги улуғ-лиқ ҳали унча катта эмас, ваҳоланки, айрим республи-каларда, масалан, Украина ССРда анчагина ижобий таъ-рибга тўпланган. Қардош со-циализм мамлакатларида ҳам бу соҳада катта ютуқ-ларга эришилганлигини би-ламыз. Истиқболда иқти-самчи хом ашёнинг улуғли-гини анча ошириш ва ўрта ҳи-собида камиди 10—12 про-центга етказиш мўлжаллана-ди. Министрликлар ва итти-фодшох республикаларнинг раҳбарлари бу ишга муноса-батларини тубдан ўзгарти-ришлари керак. Қўйишга эса улар, образли қилиб ай-тадиган бўлсак, гоёт катта бойлиқнинг устида тургани ҳолда хом ашё еттишмасли-ғи ҳўсусида шикоят қилади-лар. Бунда атроф-муҳитга етказиладиган жуда катта зарарни ҳам унуттиш яра-майди. СССР Госплани ва СССР Госнбаи иқтисодиёт ресурслардан фойдаланишга принципий, давлат позицияси-дан ёндашишлари шарт.

Самарадорлиқни оширишнинг энг муҳим проблемалари ора-сида маҳсулот ва иш сифати энг жиддий ва кечиктириб бў-лмайдиган проблема деса бўлади. Бу — иқтисодий масалага-на эмас, балки сийсий масала ҳамдир. Тарихан қисқа му-ддат ичида маҳсулотнинг кўп турларини ишлаб чиқариш ҳаж-ми бўйича биз дунёда олдинги марраларга чиқиб олдик. Өн-дликда биз сифат проблемасини янада қатъий билан ҳал эта оламиз ва ҳақ эътиҳимиз шарт. Халқ ҳўжалиғи шундай маррага етдики, бундан буён сифат етқасидати аҳолини туб-дан яхшилайди туриб, бирорта йирин ишлаб чиқариш ва со-циал вазифани ҳал этиб бўлмайди.

Маҳсулот сифатини ошириш — бу, оқибат натижада, унинг миқдори, ресурсларни тежаш, иқтисодий эҳтиёжлар-ни тўлароқ қондириш масаласи ҳамдир. Биттагина мисол келтириб ўтмоқчиман. Мамлакатда шиналар масаласи нақад-р жиддий бўлиб турганлиғи яхши маълум. Нефтни қайта ишлаш ва нефть саноати министрлиги ҳам бунини билди. Маизур вазифани ҳал этишининг энг тежамли йўли — шина-ларнинг ишлаш муддатини оширишдир. Бу кўрсаткичнинг 10 процент ошириш йилгига 8 миллион дона шина чиқаришга тенгдир. Бу эса халқ ҳўжалиғининг ҳақ, аҳолининг ҳам та-лабларини қондириш учун ҳозир еттишмасидати шиналар миқ-дорига тенгдир. Бундай мисолларни қўйлаб келтириш му-кин.

Асосий йўналишлар лойиҳасида беш йилликда олий ка-тегориали сифатга эга бўлган саноат маҳсулотини салмоғини тахминан икки баравар ошириш мўлжалланади. Бунда аттес-тациянинг роли ва объективлигини анча ошириш зарур. Сифатнинг паст бўлишига йўл қўйиш корхоналарини моддий ва маънавий жиҳатдан албатта жаъолайдиган ҳўжалик механиз-мида самарали фойдаланиш ҳозирги куннинг ақтуал вазифа-сидир. Аксинча, замонавий юқори сифатли маҳсулот чи-қараётган меҳнат коллективлари (бундай коллективлар бизда озмунча эмас) рағбатлантирилиш, рағбатланирилганда ҳам саҳийлик билан рағбатлантирилиши керак. Бу йўналишда ҳо-зир муҳим қарорлар қабул қилинди: каттагина устама ҳақ ва жиддий назо қоралари жорий этилди. Сифатга нисбатан ян-ги талаблар ҳеч кимни эсанкиратиб қўймаслиғи учун корхо-налар ва бирлашмалар ўз ишларини теъда қайта қўриб олишлари керак.

Сифатни ошириш — умумхалқ вазифасидир, бироқ бун-ни бошқаришнинг барча бўғинлари, барча корхоналар, бар-ча меҳнаткашларнинг куч-қайрати билан ҳозирги замон фан-техникасининг ютуқларига, омманинг ташаббусига ва ижод-корлиғига таянган ҳолдагина ҳал этиш мўкин. Бунда ҳам-ма воситалар: иқтисодий, маъмурий, тарбиявий воситалар билан иш қўриш зарур. Бу боралда ҳам чала-чўлла иш қилиб бўлмайди. Қўйишга тўла-тўқис сафарбарлиш этиш, қабул қи-ладиган қарорларни қатъий ва илҳомли билан амалга оши-риш керак бўлади. КПСС Марказий Комитети барча меҳнат-кашларга сифат тўғрисида мунозаат қилган ҳтида масала шу тарафга қўйилган эди. Бу масала худди шу тарафга ҳал этилиши керак. (Давоми қарасаклар).

Ўртоқлар! Асосий йўналишлар лойиҳасида ишлаб чи-қариш ва халқ фаровонлиғини ўстириш юзасидан жуда маҳсулоти ва тизм тўпирлиқлар белгиланган. Шу йил-ларда Совет Кўролли Қўчаларини Батанимиз ҳимояси учун ҳамма зарур нарсалар билан тўла-тўқис таъминлаш кўзда тутилади. Партиянинг узоқ муддатли стратегиясини амалга оширишга асос солинадиган ўн иккинчи беш йиллик ўсиш суръатлари нуктадан назаридан ҳам, самарадорлик нук-тадан назаридан ҳам бурилиш беш йиллиги бўлиб қо-лиши керак. Беш йиллик планнинг бақарилишини таъкил этишда ҳам бу беш йиллик бурилиш ясаши лозим. Беш йиллиқни бақаришда оғирлик маркази унинг охириги йилларига суриб қўйилганлиғи ўтмиш сабоқларидан ҳўсола-лар чиқариб олиш лозим. КПСС Марказий Комитетининг йўл-йўриқларига биноан беш йилликнинг биринчи йи-ли — 1986 йилдаёқ халқ ҳўжалиғини ривожланти-ришининг шундай суръатлари кўзда тутилади, бу суръатлар беш йиллик план-топирлиқларини баравар тақ-симлаш ва бу билан уни бақариш учун реал шартлар яра-тиш имконини беради. Буларнинг ҳаммаси беш йилликнинг бошланғиқ астойдил ишларини талаб қилади ва кейинги йилларга зарур маром бағишлайди.

Янги орадаги таъкилотчилик ва социал резервлари са-фарбар этар эканамиз, вақтин бий бермаслиғимиз ҳамда жа-даллаштиришнинг энг асосий, узоқ муддатта мўлжалланган омилларини ва аввало, фан-техника тараққиётини ишга со-лишимиз зарур. Ишнинг ана шу йўналишларини жамлаган тақдиримиздагина биз планларимизни амалга оширамиз, бел-гиланган социал вазифаларни ҳал этамиз.

Бизнинг мамлакатимиз фан ва техникани ривожлантириш-га ҳамиша алоҳида эътибор бериб келди. Тарихан қисқа му-ддат ичида вужудга келтирилган қўдратли илм-фан потен-циали ҳар бир босқичда йирин халқ ҳўжалик ва муҳофаа ва-зифаларини муваффақиятли ҳал этиш имконини берди. Аммо шу нарсга сир эмаски, биз катта илмий ечимларга, ил-гор ютуқларга эга бўла туриб, кўпинча прогрессив техноло-гияларни ва ҳатто мамлакатимизда вужудга келган техноло-гияларни ўзлаштиришда орқада қоламиз. Бундай аҳолининг ву-жудга келишида министрликларнинг техника сўбасидаги камчиликлари, баъзан эса уларнинг истиқболга назар та-лаш иштиёқларининг йўқлиғидан бошқа нарсга сабаб бўлаёт-гани йўқ.

КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель Плену-мида ҳамда ўтган йил июнь ойида партия Марказий Комите-тида ўтказилган кенгаида чўқур таҳлил асосида фан-техника тараққиётини йўлидаги ютуқларни қатъий билан баргараф этиш, унинг барча йўналишларида туб, революцион сийкиш-ларни таъминлаш масаласи гоёт жиддий қилиб қўйилди. Партия ишлаб чиққан фан-техника тараққиётини жа-даллаштиришнинг бошқариш стратегияси, биринчидан, фан ва техникани кенг жаба-ҳа бўйлаб олға сийкиштишдан, мавжуд воситаларни ҳал қи-лувчи йўналишларга жам-лашдан иборатдир. Иккинчи-дан, ишончли, практикада сийналган техника янгилли-қарни маънавий жиҳатдан эски-риб қолганига йўл қўймай, энг қўл самара олиш мақса-дида улардан омманинг тара-да фойдаланиш учун имко-ният яратиш керак. Учинчи-дан, меҳнат умумдорлигини кўп қарра оширадиган при-нципий жиҳатдан янги те-хника ва технологиянинг яра-тилиши ва ўзлаштирилиши таъминлайдиган илмий, ло-йиҳалаш ва конструкторлик ечимларини тез ва собитқа-ламлик билан олиб бориш лозим. Ўн иккинчи беш йилликда бу масалаларнинг ҳал этилиши амалий йўлга қўйилди.

Фан-техника тараққиётининг энг муҳим йўналиш-ларидан бири — илгор техно-логияларни кенг қўламда ўз-лаштиришдир. Биз ана шу йўлга ўтиб олсакки, иш-лаб чиқаришнинг айрим тур-ларининг нарсга эмас, балки бу-тун-бутун тармоқларини ҳам сифат жиҳатидан янги ҳо-латга олиб борадиган сий-лашга эриша оламиз. Ўн иккинчи беш йилликда ҳар бир тармоқ учун прогрессив, таъин технологияларини таъкил этишни 1,5—2 баравар кенгайтириш мўлжалланади. Мембрана, лазер, плазма технологиялари сингари принципий жиҳатдан янги технологиялар, ўта юқори босимли ва импульс нарузукали ва шу сингари жараёнлардан фойдаланиладиган технологиялар муҳим ўрин эгаллайди. Уларни таъкил этиш қўламлари би-ри неча баравар ортади, бу эса, шубҳасиз катта иқтисодий са-мара келтиради.

Яна бир йўналиш — ишлаб чиқаришнинг автоматлаштириш ва механизациялашдан иборат. Бу таъбирлар иш юқолирини тубдан ўзгартириши, ишчилар, қолқоччилар, эийлиларнинг меҳнатини янада унумли, ижодий, жоизбали қилиши керак. Бу — партия ўз олдинга қўйган энг муҳим социал вазифа-лардан биридир. Халқ ҳўжалиғи бўйича автоматлаштириш даражаси ўрта ҳисобда икки баравар ортади. Саноатда те-хнология жараёнларини бошқаришнинг 5 мингта яқин авто-матлаштирилган системаларини жорий этиш мўлжалланади.

Автоматлаштиришнинг ҳозирги босқичи электрон-ҳисоб-лаш техникасидаги революцияга, халқ ҳўжалиғини электрон-лаштиришга таянади. Беш йиллик мобайнида барча турдаги электрон-ҳисоблаш машиналарининг янги авлодларини — су-пер — ЭХМдан тортиб мактаб таълимида фойдаланиладиган шахсий ЭХМгача яратиш кўзда тутилади. Беш йиллик-да ҳисоблаш техникаси воситаларини ишлаб чиқариш ум-ман 2,3 баравар кўпаяди. Барча тармоқлар учун чиқарила-ётган машина ва ускуналарни кенг қўламда электронлашти-риш вазифаси қўйилмоқда. Келажатимиз шундай техника билан боғлиқ.

Ўн иккинчи беш йилликда автоматлаштиришнинг харак-терли ҳўсусияти — юксак умумдорлиқни таъминлайдиган робот техникасини, роторли ва роторли-конвейер линиялар-ни, ўзгарувчан автоматлаштирилган ишлаб чиқаришларни жадал ривожлантиришдан иборатдир. Масалан, беш йиллик-да саноат роботлари сони уч баравар кўпаяди.

Қўриб турибмизки, қўламлар чакана эмас. Шуни айтиш керакики, мана шу прогрессив ва қимматбаҳо техниканида фойдаланишга принципий жиҳатдан янгица ёндашиш керак бўлади. Ваҳоланки, ҳозирги вақтда қўлгина министрликларда бу техниканида нийҳатта самарасиз фойдаланилаётимиз. Маса-лан, СССР Халқ контроли комитетининг маълумотларига кўра Электротехника саноати министрлиги корхоналарида юксак умумли ишлов бериш марказлари иш билан тўла таъ-минланмаган, уларнинг бири қисми бекор ётибди. Қишлоқ ҳў-жалик машинасозлиғи, Энергетика машинасозлиғи министр-ликларининг қўлгина корхоналарида рақамли программа бил-лан бошқариладиган станокларнинг сменили иш коэффици-енти бири смена даражасига ҳам етмайtir. Кези келганда шунини айтиш керакики, бундай ярамас практика энг янги тех-ника имкониятларини обрўеизлантирмоқда, катта иқтисодий зарар етказмоқда, зотан, бу ишда дарҳол тартиб ўрнатиш зарур.

Ишлаб чиқаришда материал сарфини металл маҳсу-лотларининг самарали турларидан, пластмасса ва бо-шқа прогрессив материаллардан кенг фойдаланиш ҳисобида анча камайтиришни таъминлаш мўлжалланади. Аъзнавайи материаллар ишлаб чиқариш фақат 6 процент ортгани ҳо-лда бундай материалларни ишлаб чиқариш беш йил ичида учдан бири баравардан зиёдрок қўлайтирилади. Олимларимиз ишлаб чиққан принципий жиҳатдан янги конструкция ма-териаллардан фойдаланиш жуда катта истиқбол очиб бера-ди, бу материаллар ўз ҳоссалари жиҳатидан ҳоёр қўла-нилаётган материаллардан бири неча баравар устун туради. Бунда гал, жумладан, композилатлар тўғрисида боришти. Ўн иккинчи беш йилликда композилатлар тайёрлаш 10—12 ба-равар ортади.

Янги техника ва технологияни ўзлаштиришнинг умуман беш йилликка мўлжалланган қўламлари иқтисодий меҳнат умумдорлигининг учдан икки ҳиссадан кўпроқ ўсишини, са-

ноатда таннархнинг 28 миллиард сўмга камайтирилишини таъминлайди.

Фан ва техника тараққиётининг шахдам олдини илмий ютуқлар ва ечимлар арсеналини улуғсиз ва тобора тез ўл-дириб боришни талаб қилади. Бунда фундаментал таъкилот-лар, ақойиб анчаларга ва жуда катта ютуқларга эга бўл-ган СССР Фанлар академияси ҳал қилувчи роль ўйнайди. Олий ўқув юртларининг илм-фани ҳам қўлгина ишлар қи-лиши мўкин. Аммо уларнинг нақийётлари ўз вақтида қў-лаб-қувватланган ва фойдаланилган, яъни «фан — ишлаб чиқариш» циклининг барча бўғинлари аниқ ва пухта иш-ла-ган тақдирдагина самара келтириши мўкин.

Бу занжирда тармоқ фани муҳим халқ ҳисобланади. У илмий-таъкилот институтлари ва конструкторлик бюрола-рининг кенг шохобчаларига эга, унда илм-фанининг катта қўчалари тўпланган, бироқ улардан моҳирона фойдала-нишга яқин натижаларга эришиш турган гап. Аммо аҳоли ҳамма жойда ҳам шундай эмас. Қўйишга тармоқ таъкилот-лари йиллар давомида бири жойда депсиниб турибдилар, самарасиз ишлайтилар. Уларнинг фаолияти бундан тор маҳкамачилик манфаатларини ҳимоя қилишга бўйсундирил-ган бўлиб, ижодий характеридан маҳрум бўлиб қолган, май-да-қуйда темалар устида иш олиб борилади, маблағлар ва кучлар сочиб юзорилади. Қўлгина министрликларнинг раҳ-барлари бунини билла туриб гоёт катта илмий-техника потен-циалидан фойдаланишга қолайлик ва масъулиятсизлик кўрсатмоқдалар. Айни вақтда улар ўз кўчимиз билан бема-лоқ яратилиши мўкин бўлган техника ва технологияни чет эллардан сотиб олишда нийҳатта фаоллик кўрсатмоқдалар. Бундай яроқсиз практикага қатъий, принципий баҳо бериш керак.

Қўлгина раҳбарлар чет эллардан олинадиган техника ва технология кетидан тинимсиз қўвайтавтирилари янги тех-ника ва технологияни яратувчи коллективларга бузғунчилик таъсирини ўтказмоқда. Улар машина-ускуналар чет эллар-дан осонгина сотиб олинаётганини қўғач, ишга қизиқиш-лари сўниб қолмоқда, ишнинг юксак маромини пасайтириб қўймоқдалар, қийинчиликлар олдида чекинмоқдалар. Биз халқроқ меҳнат тақсимоти ва фан-техника билмиларини айирбошлаш натижаларидан фойдаланимаслик керак, деган фикрдан олсакки, аммо биринчи гада ўзимизнинг жуда катта илмий потенциалимизга таянишимиз керак. (Давоми қарасаклар). Янги беш йилликда тармоқ фанини қатъий билан қайта қўриш, уни ишлаб чиқаришга махсус даражада яқин-лаштириш, материал базасини ва аниқсга таъриба-эксперимен-тал базасини мустаҳкамлаш, замонавий приборлар ва илмий ускуналар билан яхшироқлаш керак бўлади. Бу фан тармоқ-нинг илмий-техникавий даражаси учун тўла-тўқис жаъоб бериши керак. Унинг фаолиятига баҳо беришда худди шу нарсга бош мезон бўлиши лозим.

Фаннинг завод сектори алоҳида эътибор берилишини та-лаб қилади. У ишлаб чиқаришга ҳаммадан ҳам яқинроқ тура-ди, ишлаб чиқариш билан узвий равишда қўйилиб кетган ва таъриба шунини кўрсатадики, янги техникани ишлаб чиқи-ш ва ишлаб чиқариш муддатларини анча қисқартиришни таъ-минлайди. «Электросила», «Уралмаш», Иваново станок-созлик ишлаб чиқариш бирлашмаси ва бошқа шу сингари бирлашмалар кўп жиҳатдан завод олимлари, конструкторлари ва технологларни туфайли шухрат қо-зonganлар. Фаннинг ана шу секторини жадал суръатлар билан ривожлантириш, тармоқ илмий-таъкилот инсти-тутларини дадиллик билан унинг составига қўйиш зарур. Илмий ишлаб чиқариш бирлашмаларини ташкил этиш иш-ни жадалроқ олиб бориш лозим. Улар доимо фан-техника тараққиётининг олдинги марраларида бўлишлари керак. Бу жараён машинасозлик соҳасида аллақачонқ бошланг кет-ди. Бу жараён бошқа тармоқларда ҳам активлик билан қў-лаб-қувватланиши лозим.

Кейинги вақтларда етанчи илмий таъкилотлар таърибаи асосида мамлакатда тармоқларроқ илмий-техника комплек-слари тузилмоқда. Улар фан-техника тараққиётининг бош йўналишларида бўлиб, фан билан ишлаб чиқаришни бир-лаштиришнинг янги самарали формасига айланимоқдалар.

Энг муҳими эса, инженерлар, олимлар, конструкторлар-нинг ижодий меҳнати учун зарур иқтисодий, социал, таъ-килий шарт-шароитларни таъминлашдан иборатдир, албат-та. Худди шу кишилар илмий ютуқлар ва ечимларнинг ҳал қилувчи омиллари бўлиб, ишлаб чиқаришнинг техника да-ражаси аввало шуларга боғлиқдир. Ана шу ҳолат ҳисобга олиниб, уларнинг фаолиятини активлаштириш, иқтисодий нуфузини ошириш, уларнинг меҳнатини рағбатлантириш юзасидан бир қатор муҳим қарорлар қабул қилинди.

Ҳақ тўлашнинг амалда ўзини яқин оқлаган янги форма-лари жорий этилмоқда. Бу формалар юксак ижодий самара бераётган меҳнатни рағбатлантириш, текисчи-лик тенденциясини баргараф этиш имкониятини туг

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ XXVII СЪЕЗДИ

Ўртоқ Н. И. РИЖКОВ докладининг давоми

(Давоми. Боши учинчи бетда).

Базавий тармоқлар орасида ёнилғи-энергетика комплексига алоҳида эътибор берилди. Ёқилғи қазиб олиш ва ташиш тобора мурракблашиб бораётган шартларда мамлакатимиз ва социалистик ҳамдўстлик давлатлари халқ хўжалигини ёқилғи билан ишончли тарада таъминлаш бу соҳага ажратилган капитал маблағи 47 процент кўпайтиришни талаб қилди. Ёқилғи қазиб олиш ва ҳайта ишлашнинг самарали усуллари таъминладиган ишлаб чиқаришни ривожлантиришга сарфланадиган капитал маблағининг ўсиш суръати тахминан икки баравар юқори бўлади.

Агротехнология комплексига Озёқ-овқат программасига мувофиқ барча капитал маблағларининг учдан бир қисми сарфланади. Бунда қишлоқ хўжалик хом ашёсини қайта ишлайдиган тармоқларга кўпроқ эътибор берилди; умуман сарфланадиган капитал маблағ 22 процент ошгани ҳолда, бу тармоқларга сарфланадиган капитал маблағ 51 процент ортади. Бу эса пировард маҳсулотнинг ўсишига ҳалақат бераётган жиддий мунатосиблигини бартараф этишда ёрдам беради.

Янги беш йилликнинг характерли хусусияти мавжуд ишлаб чиқаришни техника билан қайта қурулантиришга ва реконструкция қилишга эътибор берилди. Бу мақсадларга ажратилган капитал маблағларининг ўсиши 1985 йилдаги 37 процент ўрнига 1990 йилда 50 процентга етади. Ишлаб чиқариш аппарати айниқса эскирган тармоқлар ва районларда ҳам бу улус янада кўпроқ бўлади.

Капитал маблағлар тақдор ишлаб чиқариш структурасининг ўзгариши ишлаб чиқариш аппаратини янгиланиш аниқ жаддалаштириш, кейинги қадамларда таркиб топан унинг жисмоний ва маънавий эскириш тенденциясини бартараф этиш имконини беради. Эскирган ускуналарни ҳар йили ҳисобдан чиқариш коэффициенти ўрта ҳисобда 5—6 процентга, яъни белгиланган самарадорлиқни таъминлайдиган даражага етказилади. Қўзда тутилган янгиланиш кўламли капитал ремонт ҳаражатларини анча қисқартириш имконини беради. Ҳозирдан маълумки, бу масалаларни ҳал этиш учун амортизация сисемасига ҳам жиддий ўзгаришлар киритиш керак бўлади.

Экономиканинг тармоқлари янги хўжалик механизмга ўтказилган сайин меҳнат коллективлари ишлаб топан корхона ва бирлашмаларни ривожлантириш фондлари техника билан қайта қурулантириш ва реконструкция қилишда алоҳида роль ўйнайдиган бўлади. Бу эса мазкур фондларга муносабатини тубдан ўзгариштириш талаб қилади. Корхоналарни техника билан қайта қурулантиришнинг асосий манбаи биринчи галда зарур ресурсларнинг ҳаммаси билан таъминлашнинг корхона ҳодимлари яхши билишлари керак. Бунинг учун марказий иқтисодий идораларнинг ва, албатта, министриликларнинг зиммасига алоҳида масъулият тушади, бироқ бу идоралар ва министриликлар бу масалаларни ҳал ҳам эсма сита ишлаб келмоқдалар. Съезддаги натижаларда бу нарсаларни равишда айтиб ўтилди.

Техника билан қайта қурулантириш ва реконструкция ишларига кўпроқ аҳамият беришни янги қурилишни, айниқса мамлакатнинг Европа қисмида муайян даражада қеклашиш талаб қилади. Янги қурилиш фақат йирик структура сийлашларини амалга ошириш, фан-техника революциясининг ҳазирги босқичида ўзлаштириш талаб қилади. Янги қурилиш бўлиқлари қайта қурулантиришнинг кен жабҳасини ҳаётли зарур янги қурилиш билан қўшиб олиб бориш — бунинг принципиал йўлидир.

Инвестиция сисемасининг марказий бўғини — капитал қурилишни тубдан қайта қуриш ва унинг самарадорлигини оширишди. Бу тармоқда узоқ йиллар мобайлида қўлгана ҳал этилмаган проблемалар тўпланиб қолди. Объектларни қуриш муддатлари кўпол равишда бузилди, уларнинг қимматлиги кетишига йўл қўйилди, чала қурилишлар ўрна-тилган машина-ускуналарнинг запаслари ниҳоятда кўпайиб кетди. Қурилиш ташкилотларининг қонқарсизлиги, улардаги тегишли ишларнинг бозорини заифлиги ва янгида мутлақо нономал вазият вужудга келдики, бу бозор регионларда экономиканинг ривожланишини қеклаб қўйди, ишлаб чиқарувчи кўчаларни регионал жойлаштиришга сезиларли зарар етказди. Утган йилларда интизом ва масъулият умуман пасайиб кетганлиги ҳам қурилишдаги ишларнинг аҳолига, шубҳасиз таъсир қилди.

Капитал қурилиш проблемаларини пайсалга солмай, барча чора-тадбирларни — хўжалик ва ташкилий чора тадбирларни қўлланган ҳолда ҳал этиш керак. Кейинги қадамларда тармоқдаги ишларни яхшилашга қаратилган бир қатор қарорлар қабул қилинди. Уларнинг сўзсиз бажарилиши яқин йилларда тегишли самара бериши керак. Аммо иш бу билан тутамаслиги равшан.

Авалло маблағларнинг соҳиб юборилишига қатъият билан барҳам бериш зарур. Биз бу ҳақда қўлдан бери таъбир келамиз, шундай бўлса-да, мамлакатда янги вақтда 300 мингдан ортиқ катта ва кичик объектлар қуриляпти. Экономиканинг жуда катта кўламида ҳам бу мутлақо йўл қўйиб бўлмайдиган даражада қўлди. КПСС Марказий Комитети бу соҳада тартиб ўрнатиш мажбуриятини юклди. 1987 йилдан бошлаб қурилиш норматив муддатларга қатъий риоя қилган ҳолда планлаштириш ва амалда оширишга ўтиш мўлжалланмоқда.

3. СТРУКТУРА СИЁСАТИ ВА ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИ КОМПЛЕКСЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

Халқ хўжалиги ривожининг ҳамма босқичларида тартиб-инз структура сисемасига, илдам ривожлантириш зарур бўлган соҳаларни танлаб олишга, тармоқлар ўртасидаги ва тармоқ ичидagi пропорцияларни шакллантиришга энг жиддий аҳамият бериб келди ва шундай аҳамият бермоқда.

Асосий йўналишлар лойиҳасида халқ хўжалиги структурасини такомиллаштириш, унинг тармоқларини ривожлантириш юзасидан энг муҳим топириқлар ҳамда бу тармоқларнинг марралари батафсил белгиланган. Ўн иккинчи беш йилликдаги структура сисемасининг роиатини янгиланишга хусусиятига тўхталиб ўтишга ижозат бергасиз.

Бу, аввало, машина ва ускуна, истеъмол буюмлари, таёёр қурилиш объектлари каби пировард маҳсулотнинг оралиқ маҳсулот деб аталган ёнилғи, хом ашё ва ярим фабрикатларга нисбатан усту даражада ўсишидан иборатдир. 1986—1990 йилларда хом ашё ва материаллар қийматининг ҳар йил сўмлик ўсишига тўғри келадиган пировард маҳсулотнинг ўсиши ўтган беш йилликдагига нисбатан 1,4 баравар кўп бўлади. Сановатда бу жараён ёнилғи, хом ашё соҳасидаги нисбатан қайта ишлашдаги тармоқларда ўсиш суръатини икки баравар ортиқлиги билан ифодаланади. Бундай илҳиш кўп жиҳатдан ресурсларни тежаш сисемасига таянади.

Иккинчи хусусият — халқ хўжалигини жаҳондаги илғор илмий техника марраларига олиб чиқишни таъминлайдиган

Бу осон иш эмас. Бу нарсалар айрим кишилар учун гоёт оғир кўчиши мумкин. Бир қатор биринчи даражада аҳамияти бўлмаган объектлар қурилишини тўхтатиб, куч ва маблағларни қайта тақсимлашга тўғри келиши ҳам истисно эмас. Лекин шундай қилишга тўғри келди. Шундай қилгандагина биз қурилиш муддатларини камида икки баравар қисқартириш вазифасини реал равишда ҳал эта оламиз. Бу ишга барча министриликлар ва идоралар, иттифокдош республикалар шу бугундан бошлаб оқ пухта таёйргарлик кўришлари лозим.

Беш йиллик инвестиция программасининг рўйбга чиқарилиши капитал қурилишни индустриаллаштириш даражасининг оширилишини талаб қилади. Уни принципиал жиҳатдан бошқа материал техника базаси билан таъминлаш керак бўлади. Эллигинчи йилларнинг охири — олтинчи йилларнинг бошларида вужудга келтирилган илгариги база кўп жиҳатдан эскириб қолди. Янги база Батан ва чет эл фани ва техникасининг сўнгги ютуқларига асосланиши ҳамда қурилиш ишлаб чиқаришини яхлит сановат — қурилиш жараёнига айлантиришда ёрдам бериши лозим. Асосий йўналишлар лойиҳасида заводда тайёрланган элементлардан қуриладиган объектлар соҳини, механизмлар етказиб беришни кўпайтириш кўзда тутилди; алюминий, пластмасса, янги материаллардан фойдаланишни 1,5—2 баравар кенгайтириш мўлжалланади. Буларнинг ҳаммаси қурилиш ишлаб чиқаришини ташкил этишни анча яхшилаш, қурилиш қийматини камайтирган ҳолда қурилиш ишдаги унумдорлик ва сифатни ошириш имконини беради. Аммо ҳали кўп иш қилиш керак бўлади, бироқ бундан биз капитал қурилишни индустриаллаштириш масаласига ҳали яна бир неча бор қайтамиз.

Қурилишдаги лойиҳалашни тубдан яхшилашга эришиш ҳам гоёт мумкин. Бу ишда лойиҳачиларнинг ўзлари алоҳида роль ўйнайдилар. Ишлаб чиқаришнинг техникавий даражаси, капитал маблағлар самарадорлигини ошириш, кўп жиҳатдан айнан шуларга боғлиқдир. Улар халқ хўжалигининг барча тармоқларида фан-техника тараққиётини жаддалаштирувчилар ролини ўйнашлари керак.

Бизда янги ва реконструкция қилинаётган корхоналар техника ва технологиянинг сўнгги ютуқлари асосида лойиҳаланадиган ва қуриладиган кўрсатувчи ажиб мисоллар бор. Аниқ вақтда баъзан лойиҳалар аллақачон эскирган техника ечимлари асосида тузилади, объектларнинг смета қийматини белгилашда хатоларга йўл қўйилади. Утган беш йилликнинг тўрт йили ичда қуриляётган объектлар қиймат даслаб тасдиқланганидан 11 миллиард сўмлик миқдорда ёни 24 процент ошиб кетди. Бунинг устига объектларнинг теги яримда техникавий-иқтисодий кўрсаткичлар пасайиб кетди. Ишлаб чиқаришга капитал маблағ сарфини кўпайтириш ҳақиқатда қўлдан-қўл ялтимосларга мана жавоб қаерда. Қўлдан социал проблемаларни ҳал этишнинг жиддий манбаи мана қаерда.

Лойиҳалаш соҳасидаги қонқарсиз аҳвол учун лойиҳачиларнинг ўзларига эмас, министриликлар ва идоралар ҳам жавобгардирлар, айни шу министрилик ва идоралар қўлоқ лойиҳаларга фаво бермоқдалар. СССР Қурилиш банкнинг маълумотларига кўра ўн иккинчи беш йилликда ўтказилган объектлар орасида, министриликларнинг ҳулосаларига кўра фан-техника тараққиётининг ҳозирги даражасига мувофиқ келадиганларнинг 25 проценти 10—20 йил илгари ишлаб чиқилган эди. Бу жуда ташвишли фактдир. Бундай лойиҳалар замонавий талабларга мувофиқ келиши мумкин эмаслигини билиб олиш учун катта мутахассис бўлиш шарт эмас. Бундай аҳволни қўлгана министриликларда қуриш мумкин. Масалан, СССР Рангли металлургия министриги 1965—1975 йилларда тасдиқланган 69 лойиҳани, Автомобиль сановати министриги 20 лойиҳани техника талаблари даражасида деб тасдиқлади. Бу қурилишлар учун лойиҳа ечимлари улар фойдаланишга топириляётган пайтда эскиришнинг ўртача муддати 20 йил ва ундан кўпроқ вақтни ташкил қилади. Айтиш мумкинки, бу ўрнида изохнинг ҳожаги йўқ.

СССР Госстрой лойиҳа ишини яхшилашда қўлгана иш қилиши лозим. У министриликлар ва лойиҳа ташкилотлари ишини бажаришга ҳарақат қилмай, қурилишда ягона илмий-техникавий сисемаси ўтказиши, лойиҳаларнинг сифатига ва техникавий даражасига баҳо бериш сисемасини ишлаб чиқиши, конкурс асосида лойиҳалашни кенг йўлга қўйиши керак.

Ниҳоят, қурилиш бошқаришни қайта қуриш — биринчи даражада вазифадир. Бошқа бирор тармоқда бошқаришни ва хўжалик юритиш методларини такомиллаштириш иш бу қадар ташлаб қўйилган бўлмас керак. Бунинг устига бу масала ҳамма соҳаларга қараганда ҳам ана шу соҳада жуда муҳим бўлиб турибди. Бу ерда бошқаришнинг тарқоқлиги ва кўп поғоналигини бартараф этиш, марказлаштиришни иттифокдош республикалар, маҳаллий ташкилотлар ҳуқуқларини кенгайтириш ва масъулиятини ошириш билан оқилона тарзда қўшиб олиб бориш йўлини топиш керак бўлади.

Шу тарзда капитал қурилиш соҳасида унинг барча бўғинлари такомиллаштирилиши лозим. Шунинг аниқ қилиб айтиш кераки, планларимизнинг реаллиги кўп жиҳатдан шунга боғлиқ. (Қарсаклар).

Машинасозларнинг энг муҳим вазифасидир. 1990 йилга бори машинасозлик маҳсулотининг йиллик янгиланиши 13 процентга етказилиши керак. 1985 йилда бу кўрсаткич 4,5 процент бўлган эди. Машинасозликни усту даражада ривожлантириш шартларида машинасозлик маҳсулотининг бу хил янгиланиши мамлакат ишлаб чиқариш аппаратини замонавий асосда қайта қурулантириш имкониятини беради.

Техникавий даражаси аввало станоксозлик, приборсозлик, электроника ва электротехниканинг тараққиётига боғлиқ бўлган машинасозликнинг ўзини модернизация қилишга алоҳида аҳамият берилади. Шу босндан ҳам бу тармоқлар умуман машинасозликка қараганда анча тез ривожланади. Шу билан бир вақтда ҳар бир машинасозлик министригида шу тармоқнинг ўзига хос эҳтиёжларини қондиришга мўлжалланган станоксозликни ривожлантириш лозим.

Машинасозлик олдида турган вазифалар ана шу мурракб тармоқни бошқаришни яхшилаш талаб этиди. СССР Министрилар Советида машинасозлик бюроси тузилиди. Бу бюро ўз ишини бошлаб юборди. Конструкция материаллар комплексига сезиларли ўзгаришлар бўлиши мўлжалланмоқда. Бу ердаги энг муҳим вазифа ана шундай материалларнинг прогрессив, тежамли турлари салмоғини оширишдан иборат. Шу туфайли халқ хўжалигининг конструкция материалларга бўлган эҳтиёжин уларни ишлаб чиқариш суръатларини бирмунча пасайтириш ҳисобига қондирилади. Бу эса мамлакатда ресурсларни тежаш муаммосини ҳал этишга комплекснинг муҳим ҳиссаси бўлади.

Масалан, қора металлургияни кенг қўламода техникавий жиҳатдан қайта қурулантириш натижасида металл маҳсулотининг структураси ва сифати яхшиланади. Бу эса беш йилликда қора металллар таёёр прокати ишлаб чиқаришни фақат 9 процент оширган ҳолда жами маҳсулот ишлаб чиқариш 21—24 процент, машинасозлик ва металл ишлов бериш тармоқларини 40—45 процент ўстиришга имкон беради. Шу билан бир вақтда металлдан, аввало, машинасозлик ва қурилишда янада оқилона фойдаланиш таъминланиши керак.

Рангли металлургияда ресурслардан комплекс фойдаланишга ҳамда маҳсулотнинг янги турларини ишлаб чиқаришни кўпайтиришга алоҳида эътибор берилади. Металлар ва бошқа аниқлаштирилган материалларнинг химиявий материаллар билан алмаштириш тезлашади. Пластмассаларнинг энг янги турларини ишлаб чиқариш қарийб 6 баравар ортади. Прогрессив ёғоч-тахта ишлаб чиқаришда ҳам илдам суръатларни таъминлаш кўзда тутилди.

Ушбу комплекс ривожига хом ашё қазиб олиш билан таёйр маҳсулот ўртасидаги нисбатни яхшилаш ҳам муҳим йўналишидир. Чунотки, қора металллар прокати ҳамма амалда руҳа қазиб олишни, чўян ва кокс ишлаб чиқаришни кўпайтиришга туриб охирилади. Ёғоч-тахта маҳсулоти ташиб келтирилган ҳар бир куб метр ёғоч ҳисобига 16 процент ўсади. Буларнинг ҳаммасига тармоқларнинг технология даражасини такомиллаштириш ҳисобига эришиш кўзда тутилди.

Бутун халқ хўжалигининг ривожланишини пухта таъминлаш ёқилғи-энергетика комплексини янада мустаҳкамлашни талаб этиди. СССР Энергетика программасига мувофиқ тарзда ёқилғи-энергетика балансида жиддий структура сийлашларни амалга оширилади. Беш йилликнинг охирига бориб, умуман электр энергия ҳосил қилишда атом электр станциялари қувватининг салмоғи деярли икки баравар кўпаяди ҳамда 20 процентдан ошиб кетади.

СССР Энергетика ва электрлаштириш министриги ўн биринчи беш йилликда атом электр станцияларида қувватларни ишта тутиришни барбод қилди. Бу эса органик ёқилғига қўшимча эҳтиёжин келтириб чиқарди. Мамлакат ёқилғи балансидаги тизимлилик ва атом энергетикасининг роли ошиб бораётганлигини назарда тутиб бундан бўён ана шундай эътилошларга йўл қўйиб бўлмайди.

Ёқилғи-энергетика ресурсларида газнинг салмоғи 38 проценти етади. Газ сановати ўз вазифаларини дуруст уудаламоқда. Лекин хотиржамликка асос йўқ. Уренгой кони лойиҳада қувват билан ишлаб бошлашга, газ қазиб олишни кўпайтириб боравериш асосан Ямбург кони ҳисобига бўлади. Ҳозирги асосий вазифа — бу конни жиҳозлаш суръатларини оширишдан иборат. Келажак учун барвақт таёйргарлик ишларини қўриб қўйиш ҳам лозим.

Нефть қазиб олиш сановатида, айниқса Ғарбий Сибирдаги ишлар аҳволи жиддий тарзда яхшилангани керак. Беш йиллик охирига бориб, Сибирь Иттифокда қазиб олинмадиган нефтининг учдан икки қисмини бериши керак. Ана шу тармоқ ишдаги нуқсонлар оқибатида экономикада қийинчилик вужудга келди. Нефть сановати министриги, «Главтомефтегаз» ва унинг корхоналари йирик конлардаги қудуқларга хом ашё қазиб олиш камайиб кетаётган шартларни қайта қуришга таёйр эмасликлари маълум бўлиб қолди. Юзага келган қўлоқлилик қисқа муддатларда бартараф этиш керак. Партия ва ҳукумат нефтьчиларга катта ёрдам қўрсатди. Эндилкида ишининг муваффақияти министригининг ташкилотлиги ишига, унинг Асосий йўналишларда кўзда тутилган топириқларини сўзсиз бажариш учун таёйргарлига, бунга меҳнат коллективларини сафарбар этишига боғлиқ. Нефть қазиб олишнинг мўлжалланган ҳажмларини таъминлашда маҳаллий партия ва хўжалик органлари катта роль ўйнашлари лозим.

Қўриб сановатида шарқий районларда хом ашёни очиқ усулда қазиб олишга алоҳида эътибор берилмоқда. Эски ҳавзаларда, биринчи навбатда Донбасс ва Кузбассда шахта фондини техника жиҳатдан қайта жиҳозлаш ва реконструкциялаш ишларини давом эттириш керак.

4. БОШҚАРУВ СИСТЕМАСИНИ ВА ХЎЖАЛИК ЮРИТИШ МЕТОДЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Уртоқлар! Планларимиз ва вазифаларимизни амалга оширишнинг муваффақияти бошқарувни ва хўжалик юритиш методларини такомиллаштириш билан чамбарчас боғланган. Авалги методлар ва эски ташкилий формаларни янги шартларга ва иқтисодий ривожланишнинг ҳозирги талабларига мувофиқ кескин қайта қўрмай туриб, ишлаб чиқаришни ҳар томонлама интенсификация йўлига буриб юбориб олаймиз. Бу соҳада қисман ўзгаришлар эмас, балки Михаил Сергеевич Горбачев Сисемаси докладида таъкидлаганидек, тўб ислохотни амалга ошириш лозим. Бошқарув сисемасини яхшилашга қатъий эҳтиёж борлиги яқин вақтларга қўп жиҳатдан етарли баҳоланмай келинганини рўй-рост айтиш керак. Бу иш сўст ва чалакам-чати олиб борилади. Эски, асосан маълумий методларга илҳос-мандлик усту бўлиб чиқаверди. Фикрларнинг турғунлиги мўқарар равишда ишларда турғунлиқни келтириб чиқарди. Партия зарур ҳулосаларни юзасидан катта тадбирларни амалга ошириб, унинг самарадорлигини кўтариш, фан-техника тараққиётини тубдан жаддалаштиришга қаратиш, инсон омилни бутун чоралар билан активлаштириш ҳақидаги

Экономиканинг жадвал ривожланиши геология-қидирув ишларини, айниқса, нефть, газ ва руда манбаларини очиш ишларини кенг қўламода олиб бориш, фойдала қазилмаларнинг разведка қилинган запасларини ўзлаштиришга таёйр-лашнинг самарадорлиги ва сифатини оширишни талаб қилади.

Структуравий қайта қуришнинг энг муҳим йўналиши совет кишиларининг ўсиб бораётган хилма-хил эҳтиёжларини тўла-тўқис қондиришга қаратишни кучайтиришдан иборат. Бу озиқ-овқат маҳсулотлари ва ноозиқ-овқат товарлар ишлаб чиқариладиган тармоқларни жадвал тараққиёт этиришда ўз аксини топтомоқда.

Ўн иккинчи беш йилликда агросановат комплексига кирувчи тармоқларнинг ҳамкорлиги тағин ҳам яқин ва бир-бирига мувофиқлаштирилган бўлиб қолади, бу эса унинг ишда юксак пировард натижаларга эришишга қўмаклашади. Қишлоқ хўжалиги анча ривож топади, унинг моддий-техника базаси мустаҳкамланади. Колхоз ва совхозларни янги техника, минерал ўғит, ўсимликларни ҳимоя қилишнинг химиявий воситалари билан янада тўлароқ таъминлаш, мелiorация қилинган ерлар майдонини кенгайтириш ҳамда ана шу ресурслардан самарали фойдаланиш негизига қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ҳамма турларини етиштиришни кўпайтириш лозим бўлади. Дон етиштиришни 250—255 миллион тоннага, гўшт етиштиришни 21 миллион тоннага етказиб белгиланди. Бу юксак натижаларга агросановат комплексига бошқариш ва хўжалик юритишнинг янги методларига таянган ҳолда фақат интенсификация, деҳқончиликда ҳосилдорлиқни ва чорвачиликда маҳсулдорлиқни ошириш йўли билангина эришиш мумкин. Қайта ишловчи сановатни, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ташини илдам ривожлантириш ҳамда уларни сақлаш учун энг яхши шартларни яратиш планлаштириляётган даврнинг ўзига хос хусусияти бўлади. Буларнинг ҳаммаси рационал ҳаражатларни ва ноубудгарчиликни камайтириш, озиқ-овқат товарлари ресурсларини кўпайтириш, уларнинг сифатини яхшилаш имконини беради.

Аҳоли учун сановат моллари ишлаб чиқариш юзасидан топириқлар халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш ва хизмат соҳасини ривожлантиришнинг комплекс программасига мувофиқ белгиланган. Бу эса уларни кўпайтириш ва такомиллаштиришнинг кенг имкониятларини очиб беради. Ёнгил ва маҳаллий сановатни, хизмат қўрсатиш соҳаси ва савдони те-ника тараққиётининг олдинги марраларига олиб чиқиш, а. шу тармоқларни ривожлантириш суръатларини жаддалаштириш вазифаси қўйилмоқда. Беш йилликда ноозиқ-овқат то-варлари ишлаб чиқаришни 1,3 баравар кўпайтириш, яъни умуман сановат ишлаб чиқариш ҳажмига нисбатан илдамроқ суръатлар билан ривожлантириш кўзда тутилган; бу товарларнинг хили анча кўпайтирилди ва сифати яхшиланди.

Барча инфраструктурани — транспорт, алоқа ва ахборот сисемалари, моддий-техника таъминоти, омиб хўжалиги, йўл тармоқларини комплекс равишда ва бир-бирига боғлиқ ҳолда ривожлантириш экономикаимиз учун тобора кўпроқ аҳамиятга эга бўлади.

Транспорт ҳодимлари олдида тобора ортиб бораётган юк ва пассажир ташини таъминлаш, айниқса мамлакатнинг Европа қисми ва Шарқий районлари ўртасида юк ва пассажир ташиб юзасидан масъулиятни вазифалар турлибди. Уларни ҳал этиш ҳамма турдаги транспортнинг баҳамжиз ҳара-кат қилишини, транспортнинг янги турларини ривожланти-ришни, моддий-техникавий базани янада мустаҳкамлашни талаб қилади. Ўн иккинчи беш йилликда ишлаб чиқариш жиҳатидангина эмас, балки социал аҳамияти жиҳатидан ҳам жуда катта вазифа — колхоз ва совхозларнинг барча мар-казий қўрсонларини районлар маъмурий маркази билан авто-мобиль йўллари орқали боғлаш вазифаси ҳал этилади.

Барча иттифокдош республикаларни ва йирик регионлар-ни ривожлантиришга ягона халқ хўжалиги комплекс доира-сида оқилона территориал ижтимоий меҳнат тақсими то умум-дават позицияларидан туриб ёндашилди. Асосий йўналиш-лар лойиҳасида топириқлар барча республикалар экономи-каси ва маданиятини янада юксалтиришга, ишлаб чиқарувчи кўчаларнинг жойлаштирилишини такомиллаштиришга қарати-лан. Бу республикаларнинг ҳар бири мамлакат иқтисодий қудратини оширишга ўз салмоқли ҳиссасини қўшади.

Территориал проблемалар орасида энг муҳимларидан бири ишлаб чиқаришни мавжуд меҳнат ва материал ресурсларига қараб тағин ҳам мувофиқроқ қилиб жойлаштиришдир. Маъ-лумки, ресурсларнинг турли хиллари мамлакат территория-сида бир текис жойлашган эмас. Ишлаб чиқариш фондла-рининг асосий қисми СССРнинг Европа қисмидаги районлар-да жамланган бўлиб, ҳозирги вақтда ёқилғи ва хом ашё қа-зиб чиқариш асосан Сибирда кўпайтирилмоқда. Меҳнат ре-сурсларининг энг кўп ўсиши эса Ўрта Осиё ва Закавказьега тўғри келади. Асосий йўналишлар лойиҳасида кўп энергия талаб қиладиган ишлаб чиқаришни ёқилғи-энергетика база-ларига яқинлаштириш ҳамда зарур меҳнат ресурсларига эга бўлган районларда иш жойларини кўпайтириш кўзда тутил-ган. Сибир ва Узоқ Шарқ экономикасини комплекс ривож-лантиришга, уларнинг табиий бойликларини ўзлаштириш ва ерларга транспорт боришини таъминлашга алоҳида эътибор берилади.

Шундай қилиб, ўн иккинчи беш йилликнинг структура сисемаси интенсификация ҳамда фан-техника тараққиёт вазифа-ларига бутунлаштирилган бўлиб, у халқ хўжалиги моддий-тех-ника базасини мустаҳкамлаш учун пухта замин ҳозирлайди. (Қарсаклар).

Вазифани аниқ-равшан қилиб ўртага қўйди. Бу вазифа Марка-зий Комитетнинг КПСС XXVII съездида Сисемаси докладида батафсил ва чуқур асослаб берилди, бу доклад ҳарақатлари унинг принципиал йўлини белгиледи. Бу йўл шундан ибор-атки, социализмнинг буюк ғалабаси ва тўб афзаллиги бўл-миш экономикага марказлаштирилган планли раҳбарлик қилишни демократик централизмнинг метин принципинга таяниб янада мустаҳкамлаш ва такомиллаштириш лозим. Бу масалалда, чамаси буржуа идеологларнинг бизнинг ана шу асосий принциплардан чекинишини умирдан «оқ-ламадик», ҳеч қачон оқламаймиз ҳам. (Қарсаклар). Айни пайтда партия бирлашмалар ва корхоналар мустақиллиги че-гараларини кенгайтириш, пировард натижалар учун, хўжалик ҳисобини чуқурлаштириш учун уларнинг масъулиятини оши-риш ишларини қатъият билан ўтказаверади. Халқ хўжалиги-нинг жуда катта миқёслари, тармоқлар ва регионал ало-қаларнинг мурракблашуви тармоқ бошқаруви билан терри-ториал бошқарувнинг энг маълум равишда бирга қўшиб олиб борилишига, ташкилий структураларни такомиллаштиришга интилавериш заруратини ҳам тақозо этади.

Бу соҳада кейинги йилларда муҳим қадамлар қў-йилди. Бошқарувнинг янада самарали формаларини ҳар қачондиган ҳам кенг миқёсда қилиш ва тажриба тар-зида ишлатиб қўриш, ўзини оқлаган янгиларни омма-лаштириш иқтисодий турмушнинг ўзига хос нишонаси бўлиб қолди. Биз моддий неъматлар яратилган ва бошқару-винг ҳамма ришталари туташдиган бўғин — корхона ва бир-лашмаларнинг ҳуқуқлари ҳамда масъулиятини кенгайтириш-дан иш бошлади. Бу соҳада хўжалик механизмнинг кам-чилликлари, айниқса яққол қўрилиб турар эди. Меҳнат кол-лективларнинг манфаатларини пировард иш натижалари билан мустаҳкам боғлашнинг уларнинг таълабаси ва ижод-корлигига ҳалақат берад, чуқур резервлардан фойда-ланишга қизиқтирмас эди. Ушмиш ҳаётларини тақдор-ламаслик учун янги методларни ишлаб чиқиш айрим тармоқларнинг хусусиятларини назарда тутиб

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ XXVII СЪЕЗДИ

Ўртоқ Н. И. РИЖКОВ докладынинг довоми

(Давом. Боши тўғрисида бетда).

Ўқитиб ўтилганидек, қурилиш бошқарлиши тақомиллаштириш жуда зарур ишдир. Шу йилнинг ўзига буюр соҳада янгилаштиришнинг янги методлари ва ҳужайра механизмнинг элементлари тажриба тариқасида текширилган бошлангич, кейинчалик улар бутун тармоққа ёйилиши керак. Мамлакат олдига турган вазифалар муносабати билан капитал қурилиш бошқарлишининг ташкилий структурасига алоқадор бўлган масалаларнинг бутун комплекс пухта равишда ишлаб чиқирилиши лозим.

Ҳужайра механизмни янада тақомиллаштириш, унинг ҳамма элементларини комплекс ишлаб чиқиш соҳасидаги ишлаб ҳужайра ҳисоби юритишни чуқурлаштириш алоҳида муҳим аҳамиятга эга. Корхона ва бирлашмалар фаолиятининг пировард натижаларини улар ишлаб чиқаришни ривожлантириш, меҳнатга ҳақ тўлаш, моддий рағбатлантириш, социал ахтирларини ҳал қилиш учун ташкил қилинган фондлар билан мустаҳкам, қаттиқ боғлиқ қилиб қўйиш зарур. Ишонч моҳияти шундан иборатки, ана шу фондлар корхоналар фаолияти ҳамма жиҳатларини: ишлаб чиқариш жиҳатларини ҳам, социал жиҳатларини ҳам тобора кўпроқ даражада белгилла берадиган бўлиши.

Шу мақсадда, биринчидан, ишлаб чиқаришни ривожлантириш фондини корхонани техника билан қайта қурулганлиги ва реконструкция қилиниши асосий манбага айлантириш масаласи қўйилмоқда. Иккинчидан, меҳнат коллективларининг уй-жой ва бошқа социал-маиший шароитларини яхшилашни уларнинг ўзлари ишлаб топган маблағ ҳисобига тобора кўпроқ миқдорда амалга ошириш йўлини ўтказиш керак. Учинчидан, ҳар бир ҳодимнинг меҳнатига тўланадиган ҳақини унинг пировард натижаларга шахсан қўшган ҳиссасига боғлиқ қилиб қўйиш керак. Тўғрисида, бир хил коллективларнинг ҳужазасининг бошқа корхоналарнинг юксак натижалари ҳисобига қоплаб юбориш имконини берадиган ҳамма йўллари бутунлай бекитиб қўйиш лозим. Бешинчидан, шартномавий муносабатлар соҳаси янада кенгайтирилиши ва истеъмолчилар олдиданги ўз мажбуриятларини бажариш учун корхоналарнинг жуда қатъий интизомини таъминлаш керак. Ниҳоят, жуда муҳими шунки, майда ва-сийлик, юқори органларнинг меҳнат коллективлари қонуний ҳуқуқларига аралашуви тўғрисида, уларга планларни амалга оширишнинг энг мақбул йўллари ўзлари қидириб чиқиш имконини бериб қўйиш керак. (Давомли қарасанлар).

Айни маъно шунинг амалдаги бўла ҳужайра ҳисоби деса бўлади. Айни маъно шундай иқтисодий шарт-шароитлар корхона ва бирлашмалардан ишлаб чиқариш потенциалидан, фан ва техника ютуқларидан имкони борида кўпроқ фойдаланишни, ресурсларни бутун чоралар билан тежаниш муқаррар талаб қилади, ҳаридорларнинг талаб-эҳтиёжларига ҳозирча-воблиқ билан ўз вақтида жавоб беришга мажбур этади.

Биз ҳужайра ҳисобини чуқурлаштириш, корхоналарни ўзини ўзи маблағ билан таъминлашга ва ўз ҳаражатида унинг қоплашга ўтказиш ишларини қатъий билан олиб боришимиз керак. Ана шу принциплар ҳозир Волжск автомобилчи заводи ҳамда Суми илмий ишлаб чиқариш бирлашмасида комплекс равишда синовдан ўтказилмоқда. Бу корхоналарда яхши натижалар олинди. Шу йўлдан зўр ғайрат билан олға боравериш керак.

Иқтисодий нормативлар системасини ривожлантириш ҳужайра юритишнинг янги методларини тақомиллаштиришда алоҳида аҳамиятга эга бўлади. Бу нормативлар бутун беш йиллик учун белгилла қўйилиши ҳамда меҳнат коллективларида самарали иш албатта ҳам моддий, ҳам маънавий жиҳатдан рағбатлантиришга ишонч ҳосил қилиши керак. Ёмон натижалар эса, аксинча, бутун коллектив учун сезиларли бўлади. Нормативларнинг барқарорлиги принципини бузиш бу, ишдаги энг ҳавфли нуқсондир. Аёвуски, шундай практика содир бўлиб қолмоқда. У ҳужайра ҳисобининг энг муҳим негизларини қўралади, шу сабабли бу практикага қарши тегишли кураш олиб бориш зарур.

Иқтисодий нормативлар планли рағбатлантириш истиқболли қурол эканини таъкидлаш лозим. Бу нормативларда экономикани бошқаришдаги марказлаштириш негиз товар-пул муносабатлари ва қиймат қонунидан оқилона фойдаланиш билан қўйиб олиб борилади. Марказий иқтисодий органлар, министрликлар ва корхоналар бу нормативларни тўла-тўқис эғаллаб олишлари мумкин. Ортирилган тажриба билан эътиборга олиб, нормативларни қўлланган соҳанинг кенгайтириш, давлат корхоналарининг бюджет билан ўзаро муносабатлари системасини норматив асосларга ўтказиш лозим.

Ўшнинг ҳужайра механизмнинг принциплари ишлаб чиқаришнинг ҳамма бўғинларига, то борида ва иш жойига-ча сингириб юборилган тақдирдагина шу механизмга асос қилиб олинган корхоналарнинг ҳуқуқларини кенгайтириш йўли кўнгилдаги самарани беради. Бу эса бирлашма ва корхоналарнинг ҳужайра ҳисобини меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлашнинг пурлат формасини ривожлантириш билан узвий равишда боғлашни талаб қилади. Бу билан омманинг ижоди ва ташаббускорлиги учун катта имконият очилади, ишлаб чиқаришда коллективчилик асослари чуқурлашади, кишилар онгига уларнинг умумий ишга дахлдорлиги тағин ҳам мустақамланади. Худди шундай қилинган тақдирдагина В. И. Лениннинг ҳодим «ўзини ўз заводида қақатгина ҳужайра, деб ҳис қилиб қолмасдан, балки мамлакатнинг вақили эканлигини ҳам, ўз устиданги масъулиятни ҳам ҳис қилсин» деган кўрсатмаси амалга оширилган бўлади. (Қарасанлар).

Сийсий докладыда бошқарувдаги демократик негизларни ривожлантириш, меҳнаткашларнинг корхона ишларида бевосита қатнашилишни кенгайтириш тўғрисидаги, СССРнинг меҳнат коллективлари ҳақидаги Қонуни янада тўла-тўқис ва самарали қўлланган тўғрисидаги масала принципиал позицияларда туриб, янгича қўйилди. Меҳнат коллективлари ҳужайра ва социал планларни ишлаб чиқиш ва бажаришда, корхоналарнинг ҳаётига тааллуқли барча масалаларни ҳал этишда актив, ижодий қатнашмас экан, ҳужайра механизми самарали ишлашига умид қилиб бўлмайди. Шу сабабли меҳнаткашларнинг бошқарувда қатнашилишининг мавжуд коллективчилик формалари билан бир қаторда янги формаларни қидириш зарур. Докладыда уқитиб ўтилганидек, меҳнат коллективларининг кенгашлари маъно шундай таъсирчан формалардан бирига айланиб қолиши мумкин эди. Бошқарувдаги демократик негизларни кенгайтиришда партия, касба-союз, комсомол ташкилотлари ва бошқа жамоат ташкилотлари қатъий сўзларини айтишлари керак.

Ҳужайра юритиш самарадорлигини оширишда ташкилий структуралар ролининг аҳамиятига етарли баҳо бермаслик яқин ўтмишда бошқарувни тақомиллаштириш ишдаги катта камчилик бўлган эди. Кейинги йилларда ишлаб чиқариш бирлашмаларини тузиш ўрнинсиз равишда секинлашиб қолди, шу сабабли қўлгина тармоқларда улар ишлаб чиқаришни ташкил қилиниши белгилловчи формасига айланди. Бу жараёнга янги омил баҳо эшти зарур. Мақма-мачилик тўғрисида қаралган ҳол билан, самарали ихтисослашув ва кооперативлашувни таъминловчи йирик тармоқлар-дору бирлашмалар тузиш йўлидан ҳам далилроқ бормоқ керак.

Министрликларнинг роли ва вазифалари тўғрисидаги масалани янгича ҳал қилиш лозим. Уларнинг иш мазмуни ва услуби, ташкилий структуралари ҳужайра юритишнинг эски, асосан маъмуриятчилик методлари асосида таркиб топган эди. Бошқаруви-нинг иқтисодий методлари ривожланганини, корхона ва бирлашмаларнинг ҳуқуқлари кенгайтилишни эъти-борга олиб, министрликлар ўз ишларини аначгина қайта қуришлари, иш манфаатларини қўлаб, аввалги функцияларининг бир қисmini ишлаб чиқариш коллективларига топширишлари, беҳуда қуналиш жорий ишлардан қутилишлари корхоналарга кўпроқ ишончлари керак.

Тармоқдаги фан-техника тараққиётининг стратегиясини уни ривожлантириш истиқболларини белгиллаш, ишдаги ишонч умумий даражасини ошириш ва пировард йўлга таъминлашнинг маҳсулота бўлган ахтирларини ўзлари-минлаш ҳозирги шароитда министрликлар қаратиши янги фаолиятда бутун диққат-эътиборда тармоқ-лозим бўлган энг муҳим масалалар. Шу

ларни бошқаришнинг ташкилий системасини ҳам қатъий билан тақомиллаштириш, қонда тариқасида ички бўғинли схемага ўтиш керак. Машинасозлик комплекси министрлик-ларида шундай схемаларни ишлаб чиқиш ниҳоясига етказилди, энди уни бошқа барча тармоқларда ҳам жадаллаштириш лозим.

Министрликлар олдига мураккаб вазифалар турибди. Иш-нинг муваффақияти ҳам уларнинг ҳужайра юритиш янги систе-масига нақадар узвий равишда киришларига, замон талаб-лари рўйида психологик жиҳатдан ўзларини нақадар тез қайта қуришларига кўпроқ даражада боғлиқ бўлади.

Ҳужайра механизми таъсирчанлигини оширишда бизнинг марказий иқтисодий органларимизнинг масъулияти го-яқ юқорида. Худди шу органлар партия сийсати принциплари йўл-йўриқларини амалга оширувчилардир.

Бироқ шу нарсани сир эмаски, улар фаолиятида кўп ҳол-ларда, қалин-қалин инструкторлик ва методикаларда масала-нинг моҳияти бузиб қўйилмоқда. Илорачилик устун чиқиб, жонли иш беъмаъналаштириб юборилмоқда. Бу эса жойларда ҳақли норозилик туғдирмоқда. Бундай практикани тағ-то-мири билан қўйиб ташлаш, партия қарорлари моҳияти ва мазмунига қатъий амал қилиш лозим. (Қарасанлар).

Ҳозир амалда оширилган ҳужайра механизмни қайта қуриш кўп жиҳатдан СССР Қоспланига боғлиқ. У ўз фаоли-ятин янги талабларга мувофиқлаштириш олиш, энг муҳим вазифаларни ҳал этишга комплекс ёндашишни кучайтириш, экономикани балансли ва самарали ўстириш учун тўла жа-вобдор бўлиш лозим. СССР Қоспланининг структурасини ҳам шу позицияларда туриб қайта қуриш, шу тариқа унинг фаолиятини ҳал ҳужайралининг истиқбол проблемаларига ва аввало умумийиқтисодий, тармоқлараро ва регионал пропор-цияларни шакллантиришга қаратиш зарур.

СССР Қосплани олдига ҳам масъулиятли вазифалар туриб-ди. У ўз ишини янги ҳужайра механизми талабларига мувофиқ равишда қайта қуриши, таъминот ва реализациянинг, шу жумладан улгурчи савдонинг самарали формаларини ривож-лантириши керак.

Биз СССР Молия министрлигидан дадил ва қатъий ҳара-катларни кутишимиз. Кейинги йилларда молиянинг ҳужайра ҳаётидаги роли, экономиканинг самарадорлигини ошириш учун кураш бўлашади кетди. Бунинг устига бир қанча ҳол-ларда молия-кредит механизми илгор ўзгаришларга тўқсун-лик қилмоқда. Уни ишлаб чиқаришни ривожлантиришнинг ҳаражати ҳаракатини кучайтиришга қаратиш учун бу со-ҳада катта ўзгаришлар қилиниши лозим.

СССР Давлат банки билан СССР Қурилиш банкнинг фаолияти ҳам янги талаблар позицияларида туриб қайта қу-рилиши керак. Ҳозир кредит жуда самарасиз фаолият қў-ратмоқда. Корхона ва ташкилотларни, колхоз ва совхозлар-ни кредитлардан оқилона фойдаланишга, рентабеллигини оширишга, давлат билан ўз вақтида ва тўла-тўқис ҳисоб-ки-тоб қилишга ундайлиган шарт-шароитлар ҳали амалда яра-ти берилгани йўқ. Банк органлари давлат манфаатларини ҳимоя қилишлари ва шу билан бирга меҳнат коллективла-рининг ташаббускорлигини ҳамда ҳужайра соҳасидаги омилдорлигини ривожлантиришга бутун чоралар билан қў-мақлашлари лозим.

Экономикани интенсивлаш шароитида ҳужайра фаолияти-даги ҳаражатлар ва натижалар самарадорлигини ишончли ўлчови, фан-техника тараққиётини ва маҳсулот сифатини оширишни рағбатлантирувчи таъсирчан восита бўлиши на-рхнинг роли ошмоқда. Шу ўринда СССР Нархлар давлат коми-тети қиладиган ишлар жуда кўп. У мазкур соҳада тўпла-ниб қолган проблемаларни тезроқ ва иқтисодий жиҳатдан би-лимдонлик билан ҳал этиб бериш зарур. Чакана нархлар соҳасидаги иш ҳам социал сийсат вазифалари билан мувофиқ равишда олиб борилиши керак.

Кейинги вақтларда йирик ҳал ҳужайра комплексларни бошқарувчи янги органлар — СССР Давлат агроносат ко-митети билан машинасозлик бюроси тузилганлиги маълум. Уларнинг структураси ва вазифалари ҳар хил — улар ҳар бир комплекснинг ўзига ҳок хусусиятини ақс этти-ради. Тажриба ортирилишга қараб ўзаро боғлиқ ва бир хил тармоқлар гуруҳларини бошқаришни яхши-лаш йўлидан олиб боравериш мақсадга мувофиқдир.

Тармоқ ва территориал бошқарувни энчилик билан бир-га қўйиб олиб боришга кўпроқ эътибор — берилиши керак. Бунда айниқса меҳнаткашларнинг қуналиш ахтирларига дахлдор бўлган тармоқлар ва соҳаларда ҳужайрали план-лаштириш ва бошқаришга маҳаллий Советларнинг ҳуқуқлар-ини далилроқ кенгайтириш зарур. (Қарасанлар). Бошқарув ва ҳужайра механизмининг тақомиллаштириш, қабул қилинаётган қарорларнинг илмий асосланганлигини ошириш иқти-содчи олимлар олдига янги юксак талаблар қўйилмоқда. Улар мамлакат олдига катта қарордорлар. Биз улардан аниқ на-зарий ечимларни ва, конкрет амалий тасвирларни кутишимиз.

Хуллас, ўртоқлар, ўш иккинчи беш йилликда ҳужайра механизмининг ҳамма бўғинларини қайта қуриш соҳасида зўр ғайрат билан ишлашимиз керак бўлади. Бу иш давомида мавжуд бошқарув структуралари ва формаларини замона-вий вазифаларга мувофиқ келадиган сифат жиҳатдан янги структура ва формаларга ўтказишни таъминлаш зарур. Бу жараён ишлаб чиқаришни муттасил ўстиришга, унинг самарадорлигини оширишга олиб бориши мумкин. Бу — масъу-лиятли ишдир, шу сабабли у марказий иқтисодий органлар-нинг, министрликларнинг, партия ташкилотларининг диққат марказида ва доимий назорати остида бўлиши керак. Бу иш-лар билан кун сайин, саботли равишда шугулланиш, рас-миятчиликка, бошланган ишни тўғрисида қўйишга, илгаритги деб вужудга келган қийинчиликлар олдига чекинмишга йўл қўймаслик лозим.

Бюрократизм бу йўлдаги жамини ҳавф-хатарлар оч-сидан энг каттасидир. У гўё иш қилинаётганда тасаввур-ни туғдириб, баландлароз гап ниҳояси япирибди, ҳужайра механизмининг тақомиллаштиришга тўқсунлик қилиши муста-қиллик ва ташаббусдорлигини бўғиши, янгиларга янги тў-ғаноқлар қўйиши мумкин.

Кадрларимизни профессионал жиҳатдан тайёрлаш — бошқарув системасини ва ҳужайра юритиш ме-д-дларини қай-та қуриш бутун ишининг муваффақиятини бе-ғалаб берадиган етилаган проблемалар. Бунда иқтисодий ме-д-длар барча иқ-тисодлардаги ҳодимларни тайинлашнинг ақилли ва зарурий элементи бўлиб қолди.

Ҳар бир киши техниканий ечимларни иқтисодий баҳолашга ишонинг қўзғиб олиб, малакали кадрлар олиши учун ишчи ва инженер кадрларнинг иқтис- позицияни муқаммал систе-масини ишлаб чиқиш лозим. Уни ва мазмунини, шу жум-ладан иқтисодий олий ўқушга қўриб чиқиш керак. Бу ишга етакчи иқтисодчилар — тахассисларни иқтисодий қайта тай-йёрлашнинг бошқарув системаси керак.

Ҳозирги замон юксак талаблар қўймоқда. Раҳбарларни ол-дига, айни тафаккурнинг замонавий типини — юксак миқзда иқтисод, социалистик омилдорлик, истиқболни кўра профессионаллаштириш мумкин. Улар коллективда би-лишни ташкилотчи бўлишлари керак. Партиянинг тарбиячи ва принципиаллик, партия йўлини оғиш-етуклигини, беғунус ахлоқий фазилатларга эга бўлиш май-и замон раҳбарининг ақралимас белгиларидир. Бу ҳо-дирлик режаларимиз ҳаётига жорий этилишининг зару-р шартидир. (Қарасанлар).

Бутун бошқарув системасини тақомиллаштириш соҳасида-ги вазифалар катта ҳужайра аҳамиятигагина эмас, шу билан бирга сийсий аҳамиятга ҳам эгадир. Шу босдан ҳам бу вазифаларни амалга ошириш партия ташкилотларининг до-имий назорати ва раҳбарлиги остида бўлиши керак. Социал ва иқтисодий жараёнларни чуқур, конкрет анализ қилиш, партиянинг иқтисодий сийсатини амалга оширидаги сабот-матонат, ҳужайра кадрларни тўғри жойлаштириш ва тар-биялаш, жамини янги, илгор усулларни бақонидил қўлаб-қувватлаш — экономикага партиявий раҳбарлигини авало марказлаштириш ва кучайтириш зарур бўлган соҳалардир.

5. ШАҲИ ИҚТИСОДИЙ АЛОҚАЛАР

мамлакатларнинг манфаатлари йўлида интенсив ривожлан-тириш учун мутлақо янги вазият вужудга келтирилиши мум-кин.

Қуролсизланиш инсониятни йўқ бўлиб кетиш ҳафидан ҳалос этиш, го-яқ катта моддий ва интеллектуал ресурсларни иқтисодий ривожлантириш мақсадларига қаратиш имкония-ти берган бўлур эди. Ленинча тинчлик сийсатига содиқ бўлган Совет Иттифоқи халқларо вазиятни соғломлаштириш, социал тузумидан қатъий назар барча давлатлар билан тенг ҳуқуқ-ли ҳамкорлик муносабатларини сақлаш ва мустаҳкамлаш йў-лида куч-ғайратларни аямайди. Империалистик кучлар дў-қўпсасларига, уларнинг Женевадаги музокараларини асосий мақсаддан четта тортишга уринишларига қарамай, партия-зия. Совет давлати бу йўлдан оғишмай олға бораверади. (Давомли қарасанлар).

Шунга мувофиқ Асосий йўналишлар лойиҳаси ташқи иқ-тисодий алоқаларни анча кенгайтиришни қўзда тутди. Бун-дай алоқаларни энг асосий вазифаларга, фан-техника тарақ-

қиётига қаратиш, социал масалаларни ҳал этиш учун кўпроқ даражада фойдаланиш лозим.

Бунда қардош социалистик мамлакатлар билан ҳамкорлик белгилловчи омил бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади. Яқин йиллар ичиди ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатларнинг олий даражада ўтказилган Иқ-тисодий кенгаши қарорлари асосида социалистик интеграция-ни ривожлантириш йўлида катта қадам қўйиш, уни ишлаб чиқаришни кенг қўламада кооперациялаш ва ихтисослаштириш негизда чуқурлаштириш керак бўлади. Бундай йўл қардош мамлакатлар ўртасидаги иқтисодий алоқаларни янада ва ҳар томонлама кенгайтириш, ҳаммаиш учун муштарак бўлган интенсиялаш вазифасини ҳал этишни жадаллаштириш учун янги истиқболлар очади, империалистларнинг ҳужуралига нисбатан техникавий-иқтисодий жиҳатдан мустаҳкамлигини кучайтиради.

Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакат-ларнинг 2000 йилгача мўлжалланган илмий-техникавий тарақ-қиёт комплекс программасини энчилик билан амалга оши-риш маъно шунки ишонч ўзати бўлиб қолади. Эндиликда интеграция фаолияти маркази энг янги фан-техника ютуқла-рини биргаликда ўзлаштиришга, ҳал ҳужайралининг барча тармоқларида ва биринчи навбатда машина-ускуналар-нинг замонавий турларини ишлаб чиқаришга кенг мийёслик кооперацияни ривожлантиришга кўчирилмоқда. Бизнинг марказий план ва ҳужайра органлари, министрликларимиз ва идораларимиз ўзларининг ташқи иқтисодий соҳадати ишларини маъно шу позицияларда туриб ташкил этишлари лозим. Социалистик мамлакатларнинг коллектив ташкилотли — Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашининг ишини яхшилашга ҳам кўп нарсга боғлиқ бўлади, албатта.

Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакат-ларнинг 1986—1990 йилларга мўлжалланган ва мувофиқла-штириб бўлинган ҳал ҳужайрали планлари шу беш йилликнинг ўзидида қўлгина ишлар қилинажаклини кўрсатмоқда. Аммо интеграция жараёниларини тобора чуқурлаштириш ижодий, новаторларча ёндашушни сўзсиз талаб этади. Эстенсив ривож-ланиш даражиди таркиб топган эски, одадгай формалар ҳам-корлигини яқиниш ривожлантириш таъминлашга қодир эмас. Шу босдан янги йўлларни излаб топиш, корхоналар ва тар-моқларнинг бевосита баҳамжияхат иш қуришнинг қатъий йўлга қўйиш, тўғридан-тўғри ҳужайра алоқаларини ривожланти-риш, қўшма бирлашмаларни, конструкторлик бюрослари ва лабораторияларини ташкил этиш керак. Бундай ишлар бош-лаб юборилди, бир қанча қўшма илмий-ишлаб чиқариш бир-лашмалари ташкил этилди. Булар интеграцияга янги форма-ларининг фақат куртаклари, албатта. Аммо, уларнинг исти-қболли порлоқ.

Асосий йўналишларда бошқа социалистик давлатлар бил-ан ҳам иқтисодий алоқаларни янада кучайтириш қўзда тутилди. Хитой Халқ Республикаси билан товар обороти анча кенгайтирилди.

Совет Иттифоқи Осиё, Африка ва Лотин Америкас мам-лакатлари билан ҳамкорлигини бундан буюн ҳам ривожлан-тириш беради. Биз ана шу давлатларга ҳар томонлама қўмақ-лашайтганлигимиз уларнинг илмий-экономикани тиклаш ва ривожлантиришга, мустамадакчилик меросини бартараф этишга, иқтисодий ва социал тараққиёт йўлидан олға ҳара-

V. ЎН ИККИНЧИ БЕШ ЙИЛЛИКДА СОЦИАЛ ТАРАҚҚИЁТ ВА ХАЛҚ ФАРОВОНЛИГИНИНГ ОШИРИЛИШИ

Делегат ўртоқлар! Ўш иккинчи беш йилликда экономикани ва унинг самарадорлигини мўлжалланган даражада ўсти-риш КПССнинг программий йўл-йўриқларини амалда рўёб-га чиқариш — совет кишиларининг турмуш даражасини сиф-фат жиҳатдан янги поғонага қўтариш, уларнинг меҳнат ва турмуш шароитлари муттасил яхшиланганини таъминлаш соҳасида олга томон анча ҳаракат қилиш учун мустаҳкам негиз яратди. Партия шу вазифани ҳал этишни шахсини уй-ғун замон топшириш билан, меҳнаткашларнинг ижодий та-шаббусдорлигини кучайтириш билан узвий равишда боғла-моқда. СССРда иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш ша-роитида қули социал сийсатнинг моҳияти маъно шундай. Социал адолат, турмуш меъятларини социалистик тақсим-лаш принципини жуда тўлиқ амалга ошириш бу сийсатнинг қатъий талабидир.

Шунга мувофиқ, ўш иккинчи беш йилликда шундай маса-лаларга алоҳида эътибор берилдики, уларнинг ҳал этилиши совет кишиларининг турмуши ва фаолияти сифат шароитла-рини яхшилашга, ҳар бир кишининг умумий ишга қўшадиган меҳнат ҳиссасини оширишга энг кўп даражада қўмақлашди. Ҳам оқибат, ҳам иқтисодий тараққиёт манфаатлари, авва-ло меҳнат шароитларида, унинг характери ва мазмунини жи-дийли ўзгаришларни тақозо этади. Жамият аъзоларининг хилма-хил талаблари орасида мазмунли, ижодий меҳнатга бўлган талаб тобора кўпроқ биринчи ўринга қўйилмоқда. Ян-ги беш йилликда кам малакали қўл меҳнатини қамайтириш каби аҳамиятчан етилаган проблемани ҳал этишда бўрилишга эришиш зарур. Бундай меҳнатни қамайтириш қўламлири ва суръатларини камида иккинчи қаварав ошириш лозим.

Ишлаб чиқариш аппаратини жадал янгиллаш, ишлаб чиқа-риш механизациялаш, автоматлаш ва электронлаштириш, техника билан қайта жиҳозлаш борасидаги барча ишлар меҳнат шароитларини соғломлаштиришга ва унинг мазмун-ни бойитишга қаратилади керак. Иш жойларини мунтазам суратда аттестациядан ўтказиб туриш, меҳнатни илмий таш-кил этиш маъно шунга хизмат қилиши лозим.

Масаланинг иккинчи томонини ҳам назарда туттиш керак. Совет ишчисининг юксак маълумот ва профессионал савия-си тегишли ишлаб чиқариш шароитларини яратиш зарури-лигини тақозо этмоқда. Эндиликда ҳозирги замон ишчисини қолқоқ техника ва технологияда ушлаб қолди бўлмайди. Ҳу-жаллик раҳбарлари эса маъно шунки ҳисобга олишлари шарт.

Меҳнатга ҳақ тўлаш системаси таъсирчанлигини кучайти-риш — го-яқ катта социал-иқтисодий аҳамиятга молик вазифа-дир. Кейинги вақтларда кучайиб кетган бараварлаштириш эле-ментлари, меҳнатни нормалаш, иш ҳақини ташкил этиш соҳасидаги катта камчиликлар унинг рағбатлантирувчи йў-лига путур етказмоқда, унумдорлигини ўсишга тўқсунлик қилмоқда. Бундай аҳвол билан келишиб бўлмайди. Ҳар бир меҳнаткашнинг иш ҳақи миқдори унинг меҳнати натижалар-ига қатъий мувофиқ ҳолга келтирилиши керак. Меҳнат ҳақи ўсишининг меҳнат унумдорлигини оширишга қаттиқ боғ-лиқлиги ҳозирги шароитда ҳужайра юритишнинг жуда муҳим талаби бўлиб, биз унга қатъий риш этилишига эри-шиш учун зўр сабат билан ҳаракат қилаверамиз.

Асосий йўналишларда қўзда тутилган жуда катта тадбир-ни рўёбга чиқариш — тариф ставкалари ва мансаб оқладла-рини оширишнинг йўналишлари ҳамда тарбияи ана шу пози-цияларда янги белгиланди. Моддий ишлаб чиқариш тар-моқларида янги тариф ва оқладларга ўтишни қисқа муддат-ларда — амалда бир беш йиллик мобайнида амалга ошириш зарур, деб топилди. Тариф ва оқладларнинг ўрта ҳисобда 25—30 процент ошириш қўзда тутилди ва шу тadbирни амалга ошириш манбалари тўғрисидаги масалалар принци-пал янги, актив ёндашуш билан чиқарилганини энг муҳими деса бўлади. Энг муҳими, бунинг учун зарур маблағларни асосан меҳнат коллективларининг ўзлари ишлаб чиқаришни сафарбар этиш, меҳнатни ташкил қилиш ва нормалашни ях-шилаш ҳисобига ишлаб топишлари лозим.

Бундай ёндашуш янги ставкалар ва оқладларни жорий эти-шни корхоналар ишчи яхшилашга, меҳнат унумдорлигини ў-стиришга бевосита боғлиқ қилиб қўлади. Ана шундай ёндашуш қўлгина санаот корхоналари ва бошқа тармоқларнинг ҳужа-йра юритиш янгича шароитлариди тажрибасига таяна-ди. Бу метод Белоруссия темир йўлида эксперимент тари-қасида синовдан ўтди. Бу ерда тариф ва оқладлар ички ман-балар ҳисобидан оширилди. Бундай манбалар иқтисодий ва ташкилий жиҳатдан катта таъбигарлик ишлари, техникадан яхшироқ фойдаланиш натижасида излаб топилди.

Ноишлаб чиқариш тармоқлари ҳодимлари меҳнатига ҳақ тўлашни қўнайитишга катта маблағлар ажратилмоқда. Мактаб ислохотига қўзда тутилганидек, келгуси йил ҳалқ маорифи барча ҳодимларини янгича ҳақ тўлаш шароитига ўтказиш ниҳоясига етказилди. Врчларнинг, бошқа ме-д-дчи ҳодимларнинг иш ҳақи босқимча-б

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНING XXVII СЪЕЗДИ

Ўртоқ Н. И. ПРИЖКОВ докладининг давоми

(Охири. Боши бешинчи бетда).

Баъзи ҳўжалик раҳбарларида, шу жумладан план органларида ана шундай муносабат таркиб топади. Шунинг эътирофи эътибори, социал-маданий соҳанинг бир қанча тармоқларини ривожлантириш учун 1986 йилда қўзда тутилган капитал маблағлар беш йиллик мобайнида шундай маблағларнинг ўртача йиллик миқдоридан камдир. Бундай аҳолини беш йиллик планини ишлаб чиқиш чоғида тузатиш зарур.

Шу мақсадлар учун ажратилган маблағлар ҳамма жойда тўла ва самарали ўзлаштирилишини таъминлаш керак, албатта. Маблағларни қидириб топиш осон эмас. Уларга тежамкорлик муносабатиде бўлиш ҳам керак. Белоруссияда, Литвада, РСФСРнинг қўлгина областларида ишчи шундай йўлга қўя олишдики, ҳалқ маорифи ва соғлиқни сақлаш муассасаларини ишга тушириш планлари бажарилибгина қолмай, шу билан бирга ошириб ҳам бажарилимоқда. Баъзи республикалар ва шаҳарларда эса социал-маданий қурилиш планларини йил сайин мунтазам барбод этиш одад бўлиб қолди. Мана, яқинда конкрет мисол. Ашхабадда клиник калхонанинг иккинчи навбати тўққиз йилдан буён қурилмоқда. Уни 1989 йилдагина ишга тушириш планлаштирилмоқда, ҳолбуки, норматив мўддат у аям йил эди. Красноярск ўлка саноатининг даволаш корпуси йўл қўйиб бўлмайдиган даражада узоқ қурилмоқда. Бу ҳодиса, кишини, айниқса қазаблантиради, чунки гап Бутуниттифоқ коммунистик шанбақликлари ўтказиш натижасида олинган маблағлар билан барпо этилаётган объект тўғрисида бормоқда. Бундай фактлар Грузия ССР, Ўзбекистон ССРда, Хабаровск ўлкасида, Пермь области ва бошқа областларда ҳам мавжуд.

Партия уй-жой проблемасини ҳал этиш тўғрисида доимо ғамхўрлик қилиб келмоқда. Бу ишда талайгина натижаларга эришилди. Ҳозир шаҳардаги оилаларнинг 80 процентдан кўпроги алоҳида квартираларда яшамоқда. Қишлоқда шунинг уй-жой билан таъминланиш анча қўлайди. Шунга қарамай, бу энг ўткир социал проблемалардан бири бўлиб қолмоқда. Келгуси беш йилдаги фойдаланишга топшириладиган уй-жойларнинг жами соҳасини 565—570 миллион квадрат метрга надар қўйайтириш мўлжалланмоқда. Шаҳарлар ва қишлоқларни ободлаштиришга, коммунал хўжалик ва жамоат транспортни ривожлантиришга катта ресурслар сарфланади.

Уй-жой проблемасининг ўткирлиги куч ва маблағларнинг имкони борича қўпроқ сафарбар этилишини талаб қилади. Маҳаллий органлар, министрликлар ва идораларнинг қў-

чилиги бу масалаларга айни шундай ёндашмоқдалар. Аммо бошқа хил мисоллар ҳам бор. Чунотчи, Арманистон ССРда уй-жойларга талаб-аҳтиёж жуда катта бўлишига қарамай, уларни фойдаланишга топшириш планлари йил сайин бажарилаётган, бир қанча шаҳарларнинг аҳолиси сув билан қониқарсиз таъминланмоқда. Айни вақтда республикада пудрат ташкилотларини планда қўзда тутилмаган қурилишга жалб этишдек йўл қўйиб бўлмайдиган практика давом этмоқда. 1985 йилда Арманистон Бинокорлик материаллари саноати министрлиги планга киритилмаган, бунинг устига асло муҳим бўлмаган 12 та объектни барпо этди. Афсуски, бундай практика бошқа регионларда ҳам бор. Бундай практиканинг пайини қирқиб қўймоқ.

Партиянинг социал сисёатига аҳолининг ўсиб бораётган тўлов қобилияти аҳтиёжини жуда тўлиқ қондиришга принципал аҳамият берилмоқда. Ҳозир бу энг актуал вазифалардан бири, деб айтсак муболага бўлмайди. Меҳнатнинг моддий омилларини мустаҳкамлаш, ишдан ташқари вақтдан оқилона фойдаланиш, совет кишиларининг қайфияти, тақчиллик юзага келтирган салбий ҳолатларни бартараф этиш ана шу вазифани ҳал этиш билан бевосита боғлиқдир.

Авалло, аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари, айниқса гушт, сут маҳсулотлари, сабзавот ва мева билан таъминлашни яхшилаш вазифаси қўйилмоқда. СССРнинг озиқ-овқат программаси ҳам мана шунга қаратилган. Программалда белгиланган ишлаб чиқариш даражаларига эришиш 1990 йилда озиқ-овқат структураси ва сифатида кейинги беш йилликларда муҳим, энг катта сийкишларга эришиш имконини беради.

Саноат молларини истеъмол қилишда ҳам прогрессив ўзгаришлар амалга оширилиши лозим. Кейинги йилларда аҳолининг шундай моллар билан таъминланиш даражаси сезиларли равишда ошди, бозор қўпгина буюмлар билан бўлди. Эндиликда анча мураккаб проблема — сифат ва маҳсулот хили проблемаси олдинги ўринга қўйилмоқда. Ҳалқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш ва хизмат соҳасини ривожлантириш комплекс программасида моллар ишлаб чиқариш қайта қуриш йўналишлари белгиланган. Шу масалани ҳал этишда савдога асос роль ажратилмоқда. СССР Савдо министрлиги, Центросоюз камчиликларни секинлик билан бартараф этмоқдалар, сифати паст буюмлар ишлаб чиқариётган корхоналарга нисбатан қўпичча принципсиз, суёт позицияда турибдилар, товар ресурсларини оператив равишда етказиб беришлар, истеъмолчиларнинг талаб-аҳтиёжларини етарлиқ ўрганмашлар, савдо ва аҳолига хизмат қўрашнинг маданияти ҳамон йўл қўйиб бўлмайдиган

даражада пастдир. Ўз-ўзидан равшани, модал буюмлар қилини ва уларни ишлаб чиқаришни қўйайтириш масалаларини ҳал эта туриб, аввало болалар ва кексалар учун мўлжалланган арзон, аммо сифати моллар ишлаб чиқаришни асоссиз равишда қисқартириш мумкин эмас. (Қараслар).

Шуни таъкидлаш керакки, тўлов қобилиятига эга талаб-аҳтиёжини қондириш вазифаси партия ичкиликбозлик ва алкоголизмга қарши муроасиз кураш олиб бораётган ҳозирги шароитда алоҳида аҳамият касб этади. Спиртли ичимликлар ишлаб чиқариш ва сотишни кескин камайтириш йўлига бундан буён ҳам қатъий амал қилинади. Бу ҳол истеъмол структурасини яхшилик сари ўзгаришга қўмаклашди ҳамда беш йиллик ва йиллик планларда ўз ифодасини топади.

Умуман беш йиллик мобайнида чакана товар оборотини (вино-арақ маҳсулотлари сотилганини ҳисобга олганда ҳолда) қарийб учдан бир баравар ошириш қўзда тутилди.

Ҳақи тўланадиган хизматлар соҳасини ривожлантириш масалаларини янгила, кенг қўламда ва зўр ғайрат билан ҳал этиш мўлжалланмоқда. Кейинги йиллар мобайнида аҳолининг умумий харажатлариде шундай хизматлар ҳиссасида атғи 10 процент тўғри келмоқда. Бу одамларнинг талаб-аҳтиёжларига асло мос келмайди, талаб структурасини бузиб уни товарларга қаратади. Қисқа муддатда ичида аслида янги тармонни — юксак даражада ривожланган замонавий хизмат қўрашчи соҳасини вужудга келтириш лозим. Бу соҳа одамларнинг турмуши, дам олиши, туризми, бўш вақтини қамраб олади. Мана шу муҳим ишда биз ўн иккинчи беш йилликдаёқ ҳал қилувчи бурилишга эришишимиз лозим. Ҳақи тўланадиган хизмат ҳажминини 1,3—1,4 баравар қўйайтириш мўлжалланмоқда.

Ихтисослаштирилган корхоналар ва ташкилотлар тармонини аяча кенгайтириш — аҳолига хизмат қўрашчи яхшиланнинг бош йўналишидир. Аммо бунинг учун вақт ҳам, маблағ ҳам керак. Ишчи тейроқ авж олибди юбориш учун қандай ишларни бажаришдан қатъий назар барча тармоқларнинг корхоналарини аҳолига хизмат қўрашга жалб этиш тўғрисида қарор қабул қилинди. Бироқ, бу иш ҳали ҳамма жойда ҳам тегишли даражада авж олдирилаётгани йўқ. Бу ишда маҳаллий органлар, ҳалқ депутатлари Советлари энг фаол иштирок этишлари лозим.

Ўртоқлар, ўн иккинчи беш йилликда совет кишиларининг фаровонлигини ошириш, уларнинг меҳнат, турмуш ва ҳаёт шароитларини яхшилашнинг муҳим вазифаси мана шунлардан иборат. Уларни амалга ошириш социалистик турмуш тарзини ана ҳам қўпроқ мустаҳкамлаш шубҳасиздир. Соци-

алистик турмуш тарзида моддий фаровонлик маънавий маданиятни ривожлантириш билан, меҳнаткашларнинг ижодий фаоллигини ҳар томонлама ривожлантириш билан узвий қўшилиб кетади.

Партия ҳалқ турмушининг барча томонларини такомиллаштириш тўғрисида ғамхўрлик қилиб, совет кишини — коммунизм буюкорини камол топтиришга тобора қўпроқ таъсир ўтказадиган доимий маънавий бойликлар ва идеалларнинг аҳамиятини яна ҳам баланд қўрамоқда. (Давомии қараслар).

Делегат ўртоқлар!

XXVII съездининг ҳар бир кунини партия белгилаб берган режаларнинг улуғворлигини, Марказий Комитет Сийсий докладида ҳамда съездининг бошқа ҳужжатларида олга сурилган вазифаларнинг улуғворлигини тобора яқинроқ ва қўламлароқ очиб бермоқда. Съезд гоёлари ва қарорлари биз учун алоҳида ҳисобланган даврда, чуқур ўзгаришлар ва актив ҳаракатлар қилиш даврида марксизм-ленинизмни ижодий қўлланишнинг намунасиридир. Тўла ишонч билан шунини айтиш мумкинки, бу гоёлар ва йўл-йўриқларнинг ўзгаришлари ва бунёдкорлик кучи мунтазам олиб бораверади, жамиятимиз ҳаётининг ҳамма жиҳатларига революционлаштирувчи таъсир ўтказаверади.

Эндиликда гап қабул қилинган планларни гоёят қатъият, ғайрат ва сабот-матонат билан амалга оширишда қўймоқда. Эндиликда гап омманинг жонли ижодида, умумхалқ социалистик мусобақасига таяниб ўртага қўйилган вазифаларни амалга ошириш учун кундалик ишларни авж олдиришдан иборат. Бу вазифалар ҳалқимизнинг, унинг идеаллари ҳамда тинчлик орау-умидларига мос келадиган олижаноб вазифалардир.

Бу вазифаларни бажариш — Батанимиз қўдрати янада мустаҳкамланиши ва равиқ топишини таъминлаш демандир.

Бу вазифаларни бажариш — совет халқининг, ҳар бир совет оиласининг турмушини яхшилаш демандир.

Бу вазифаларни бажариш — ер юзиде социализм ва тинчлик позицияларини мустаҳкамлаш, планетани ядро ҳалокатидан асраш, тинчликни сақлаб қўлиш демандир. Комил ишонч билан айтиш мумкинки, ўзининг ленинчи партияси теварагиде маҳкам жипслашган мамлакатимиз меҳнаткашлари юксак масъулиятни ва давр талабларини англаб, КПСС XXVII съездининг тарихий қарорларини муфакятли бажариш учун ҳамма ишларни қиладилар, вомили қараслар).

СЪЕЗД КУНУНДАЛИГИ

(Боши биринчи бетда).

«Азнефть» бирлашмаси бурғилаш ишлари Али-Байрамчи бошқармасининг бурғилаш мастери А. Амонов кўйдагиларни айтди: партия олға сурган нег миқёсда вазифаларни амалда рўёгоҳ чиқариш қўп жиҳатдан ишчилар синфининг онглилиги ва ушшоқчилигига, меҳнат ғайрати ва сийсий активлигига боғлиқдир. Нефчи сифатида мен докладларни ва съезд делегатларининг нутқларини тинглар эканман, тармоғимиз олдинда қўйилган вазифаларнинг тақдир учун шахсий масъулиятини қандайдир алоҳида ҳис этганлигимни яширмайман.

Бурғилувчилар бригадасига 20 йилдан қўпроқ вақтдан буён бошчиллик қилиб келмоқдаман. Коллективимиз мана бир неча беш йилликдан буён топириқларни дадил урмоқдаман. Биз ўн биринчи беш йилликни ҳам яхши тугалладик, бу йил ҳам чакки бошлангани йўқ. Съездолди мажбуриятлари анча ошириб бажарилиди. Мендан қўпичча ютуқларнинг сирини нимада, деб сўрашади. Аслида эса, ҳеч қандай сир йўқ: ўз ишининг билишини ва севинишнинг керак. Қўлуқ — жонли организмга ўхшайди, зотан, унинг томир уришини инсоннинг томир уришидек ҳис этиш керак.

Бизнинг бригадамиз ўртоқлик, ўзаро ёрдам ва мадкорлик руҳи билан жипслашган ягона оиладек бўлиб қолган. 15—20 йилдан буён биргаликда ишлайётган кишилар коллективининг ўзати бўлиб, уларнинг ҳар бири бурғилаш ишларида барча операцияларни ағдалаб олган. Юксак малака, мустаҳкам интизом — барқарор илмизининг гаровидир. Афсуски, қўпичча тақрибали нефчилар ишдан бўшайдиган ҳоллар бўлиб туради. Бунга меҳнатга ҳақ тўлаш ва иш шароитларидеги қийинчиликлар ҳамда ҳал қилинмаган проблемалар сабаб бўлмоқда. Республика нефчилари илгари фойдаланиб келган қўпичча иштироолардан маҳрумдирлар. Биз бу масалаларни манфаатдорлик билан қўриб чиқиш лозим, деб ҳисоблаймиз.

Бизнинг «Азнефть» бирлашмасида беш йилликни бажармади, деб давом этди нотиқ. Бу аввало бурғилаш корхоналари юз минглаб метр қудуқни ҳам бурғилаб қардор бўлиб қолганликларини сабабли содир бўлди. Геология-қидирув ҳамда бурғилаш ишларини ташкил этиш ва ўтказишдаги жиддий камчиликлар, қудуқларни қазиш жараёнида авария ва бракиннг жуда қўпчилиги, технология интизомининг пастлиги таъсир

қилди. Биз ўз айбимизни соқит қилмайми. Лекин шу билан бирга бугун қудуқлар конструкциясини, уларни қазиш техникаси ва технологиясини такомиллаштириш масалалари билан бевосита шуғулланаётган кишиларга нисбатан ҳам таъбонлиқ қилиш керак. Ёзда иштирослаштирилган катта «АзНИПИнефть» институтини бор. Бу институт жуда катта маблағлар сарфлаётганига қарамай, биз ундан тегишли қисса сазара олаётганимиз йўқ. Академия институтлари ҳам бу масалаларга тегишли эътибор беришмапти. Моддий-техника таъминоти хизматлари ҳам қониқарсиз ишламоқда. Ҳали яқиндагина Батанимизнинг бурғилаш усуқлариде таҳсини олоққ эди. Хўш, нима содир бўлди, нима сабабдан бу тармоқдаги илмий ва конструкторлик тафаккури даражаси замон талабларидан шу надар орқада қолди? Кейинги йилларда бу масалалар билан аниқ мақсадли қўлаб, жиддий шуғулланишмаган, деган таасирот вужудга келмоқда.

Ёқилғи-энергетика комплексини ривожлантириш, деди нотиқ, мамлакатимиз билангина чекланиб қолмайди, жан жуда муҳим вазифадир. Бундан барча социалистик мамлакатлар манфаатдордирлар. Шу боисдан уни яхши коллективда бўлгани каби биргаликда ҳал этиш лозим. Ўзаро Иқтисодий Ердан Кенгашига аъзо бўлган мамлакатларнинг илмий-техникавий ва иқтисодий потенциални юксак унумли замонавий машина-усуқналарни бемалол яратиш имконини беради.

Яна бир нарсэ тўғрисида айтиб ўтмоқчиман. Апшеронда нефть юз йилдан қўпроқ вақтдан буён қазиб чиқарилмоқда. Ўтган асрда конлардан аёвсиз фойдаланилганлиги атроф-муҳитга жуда катта зиён етказди. Табиатга етказилган жароҳатларни қўриб ачинасан, киши. Бу проблемеге олимлар, тегишли давлат органлари манфаатдорлик билан жуда зўр эътибор беришлари керак, деб ўйлайман.

Партия ўртага қўйган вазифани — яқин ўн беш йил ичида миллий даромадини қарийб икки баравар қўйайтириш вазифасини бажаришда илм-фан, фан-техника тараққийоти гоёт муҳим роль ўйнайди, деб таъкидлади СССР Фанлар академиясининг вице-президенти К. В. Фролов. Фундаментал тадқиқотларнинг натижалари машинасозлик комплексиде энг қўп самара билан муассасалашуви лозим. Машинасозлик комплексини ривожлантириш меҳнат унумдорлиги ва сифатини оширишни таъминлаш керак.

Нотиқ фундаментал тадқиқотларнинг натижаларини оски. 1910 — «Агар соғлом бўла десанг», 1925 — «16 йилча ва ундан катталар», 20.10 — Хўжатали фильм, 20.35 — «Хайрли тун, иккинчи тоилар», 20.45 — СССР халқлари VI илмий спартакиадаси, 21.05 — Концерт, 21.15 — КПСС XXVII съезди кундалиги, 22.00 — «Менга сўз беринг», Бадий фильм, 1-серия, 22.20 — СССР халқлари VI спартакиадаси, 22.30 — «Ахборот».

Хўзир СССР Фанлар академиясида машинасозлик, механика ва бошқариш жараёналари проблемаларини оид янги бўлим ҳамда мамлакатимизнинг саноат жиҳатини ривожланган регионларда унинг илмий марказлари ташкил этилмоқда. Ленинград, Свердловск, Уфада яқинда ташкил этилган институтлар ҳозирдаёқ машинасозликнинг энг муҳим проблемалари юзасидан ишга киришдилар. Шуниси диққатга сазовори, илмий тадқиқотларни жорий этишни жадаллаштириш учун ана шу институтларнинг бир қанча лабораториялари бевосита лобатория машинасозлик ва водларига ташкил этилган.

Нотиқ академия институтларининг экспериментал базаларини қайта жиҳозлаш, конструкторлик бюрolari ва тажриба корхоналарини анча ривожлантириш зарурлигини таъкидлади. Илмий марказларни ахборот билан таъминлашни ҳам талаб даражада яхшилаш лозим. Ҳозирги кунда бизнинг саноатимиз, инженерларимиз ва конструкторларимиз кейинги илмий ютуқлар тўғрисидаги оператив ахборотга жуда муҳтождирлар.

Нотиқ фан-техника тараққийотини экологик оқибатлари проблемасини ҳам тилга олди. Бу проблемани зўр масъулият билан ҳал этиш зарур, деб таъкидлади у Гап бирон бир даражада миллионлаб кишиларга даҳи қилдирилган, гоёт катта тероритариялар қамраб оладиган, табиатга таъсир ўтказиш билан боғлиқ ва олин оқибатларга эга бўлган катта илмий лойиҳалар ва инженерлик иншоотлари тўғрисида бораётган экан, бу айнакча муҳимдир.

Совет олимлари ҳозир ўз зиммаларига юкланаётган гоёт катта масъулиятни тўла-тўқис аниқламоқдалар ва партиянинг юксак ишончини оқлаш учун қудуқларни аямалдилар, деди бирвардида К. В. Фролов.

Мамлакат темирйўчлари КПСС XXVII съездини зўр меҳнат ғайрати билан қўриб олдилар, деди СССР темир йўллар министри Ч. С. Конярев. Социалистик мажбуриятлар ошириб бажарилади. Планга қўшимча равишда салкам 20 миллион тонна ҳар хил юк жўнатилади. Биз Сийсий докладдан чиқариб олган асосий ҳулоса шуки, яхшироқ ишлаш, барча жараёналарни жадаллаштириш, интизомни мустаҳкамлаш керак, деди нотиқ.

Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг XII беш йиллик ва 2000 йилгача бўлган даврга мўлжалланган Асосий йўналишлари тўғрисидаги докладдан шу нарсэ равшан бўлмоқдаки, белгиланган марралар минимал деб қаралиши керак ҳамда бу марралардан ўзиб кетиш учун ҳамма ишни қилиш зарур. Тармоқ ҳодимлари аришилган натижаларни тақдир илди идрок этиб, ўз камчиликлари ва резервларини билан яна ҳам юксакроқ марраларни ағдалаш иниятидадирлар.

Биз беш йилликда ўз олдимизга қўйётган бош мақсад, деди сўнгра нотиқ, халқ хўжалиги ва аҳолининг юк ҳамда пассажир ташкили бўлган талаб-аҳтиёжларини тўлиқ қондиришдан, тармон резервлари ҳисобига қўпичча қўрсаткичлар юзасидан жаҳондаги ялғор позицияларга чиқиб олишдан иборатдир. Нотиқ Белоруссия темир йўлида ўтказилган иқтисодий эксперимент ўртага қўйилган масалани ижодий кенг миёсда, чинакам амалий ҳал қилишнинг ёрқин

намунаси бўлганлигини қайд этиб ўтди. Бу йил сакизта темир йўл ва бир метрополитен худди шундай ме тод асосида ишлашга ўтказилди. Беш йиллик охирига бориб, мамлакатнинг барча магистраллари янгила ишлайдиган бўлади. Бу эса меҳнат унумдорлигини 18—20 процент ошириш, қўлаб меҳнатчиларни бошқа объектлар учун ҳоли қилиш имконини беради.

Шу беш йилликда деб давом қилди нотиқ, мамлакатда 370 вокзал барпо этилди ва реконструкция қилинади, Свердловск, Қўбйиш, Днепротровскда метрополитенлар янча туширилади, ишлаб турган барча метрополитенларни кенгайтириш давом эттирилади, Олмаота, Рига, Омск, Челябинск, Красноярскда метро қурилиши бошланади. Бир қанча йўналишларда пассажир поездлари соатига 140—160 километр тезликда юра бошлайди. Қўпичча жараёнар автоматлаштирилади.

Бироқ, деди нотиқ, белгиланган барча режаларни амалга ошириш учун тармоқча маблағ етарли планлаштирилмаган. Темир йўл транспортга пассажир вагонлари, шунингдек электр поездлари ва метрополитенлар учун вагонлар қўлаб этилган миқдорда етказиб берилмаганлиги сабабли бу масала ўткир бўлиб турибди. Нотиқ СССР Госплани, Ойр ва транспорт машинасозлиги министрлиги, Автомашиностроения министрлиги, Ҳўрбарларига мурожаат беш йилгача мўлжалланган режаларни қайта қўриб чиқилиш тақдир қилди.

У тармоннинг фан-техника базасини ривожлантириш жадаллаштириш, бу билан боғлиқ бўлган инженирларга муфассал тўхтамларнинг 15—20 йил миқдарида темир йўл транспортини мамлакат экономикасида ролига етарли баҳо бериб мағанини қайд этиб ўтди. Бу давлатга қимматга тушди. Бундан буён шундай хатога йўл қўйиб бўлмайди.

Партия мамлакатнинг ягона транспорт системасини вужудга келтириш зарурлиги ҳақидаги масалани мутлақо тўғри ўртага қўймоқда, деди нотиқ. У барча транспорт тармоқларини оператив бошқаришни яхшилашга қаратилган бир қанча конкрет чора-тадбирларни тақдир этиб, кадр проблемалари ва социал проблемаларга батафсил тўхталди. Пулат магистралларнинг барқарор самарали ишлаши қўп даражада ана шу проблемаларнинг ҳал этилишига боғлиқдир.

Съезд ўз ишини давом эттирмоқда. (ТАСС).

4 МАРТ, СЕШАНБА

мандалари ўртасида волейбол буюича СССР чемпионати. 17.10 — Ритмик гимнастика. 17.30 — Телефильм. 17.50 — Эстетика асослари. 18.30 — Москва-И.

13.30 — «КПСС XXVII съездида». 14.00 — Қишлоқ хўжалик ҳодимлари учун аштитириш. 15.01 — КПСС XXVII съездида. 17.00 — КПСС XXVII съездида. 18.00 — КПСС XXVII съезди кундалиги. 18.30 — Волеар учун концерт. 18.40 — «Огонек». 19.25 — «Ешлук». 20.00 — КПСС XXVII съездида. 21.00 — «Адабий ўқини». 21.20 — «Қишлоқ оқшомлари». 22.00 — КПСС XXVII съезди кундалиги. 23.15 — Футбол. Халқаро ўсимлар турнири. ҲўрССР — СССР-2. 23.30 — Концерт.

Биринчи программа. 8.30 — «Чин қўлабди». 9.30 — «Мақтаб, оила, тарбия». 10.00 — КПСС XXVII съезди материаллари. 11.20 — Болалар учун аштитириш. 12.10 — «Ишчинома». 13.00 — «Чорва».

13.30 — «КПСС XXVII съездида». 14.00 — Қишлоқ хўжалик ҳодимлари учун аштитириш. 15.01 — КПСС XXVII съездида. 17.00 — КПСС XXVII съезди кундалиги. 18.30 — Волеар учун концерт. 18.40 — «Огонек». 19.25 — «Ешлук». 20.00 — КПСС XXVII съездида. 21.00 — «Адабий ўқини». 21.20 — «Қишлоқ оқшомлари». 22.00 — КПСС XXVII съезди кундалиги. 23.15 — Футбол. Халқаро ўсимлар турнири. ҲўрССР — СССР-2. 23.30 — Концерт.

13.30 — «КПСС XXVII съездида». 14.00 — Қишлоқ хўжалик ҳодимлари учун аштитириш. 15.01 — КПСС XXVII съездида. 17.00 — КПСС XXVII съезди кундалиги. 18.30 — Волеар учун концерт. 18.40 — «Огонек». 19.25 — «Ешлук». 20.00 — КПСС XXVII съездида. 21.00 — «Адабий ўқини». 21.20 — «Қишлоқ оқшомлари». 22.00 — КПСС XXVII съезди кундалиги. 23.15 — Футбол. Халқаро ўсимлар турнири. ҲўрССР — СССР-2. 23.30 — Концерт.

• НОМЕРГА ХАБАР

КОСМИК «ПАЙКАЛ»ДАН

КОСМОСДА УНДИРИЛГАН ҒУЗА ТУПЛАРИНИНГ РИВОЖИ ЯХШИ

Икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони СССРнинг космонавт-ушувчиси Владимир Жоннбеков космик тадқиқотлар биологик программасига ғуза билан ўтказилган экспериментларни қиритиш тақдир этди. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Ўсимликлар экспириментал биологисини институтининг коллекциясидан янгила толади ва ўртача толали навларнинг уруғини чигитлари солинган контейнер «Союз Т-13» кемасига ортилган ва у буттур июнь ойида тўрт ойлик космик учушга жўнатиб юборилган.

Орбитада шу чигитларни ўстириш борасидеги дастлабки икки тажриба муваффақиятсиз чиқди. Лекин, Владимир Жоннбеков билан Виктор Савининнинг ҳаракатлари зое кетмади. Икки марта туپни ундириш мумкин бўлди. Бу туларда, учини чоғидаёқ ашиз барглар ҳосил бўлди. Шундай қилиб ғуза бутудой билан йўхатдан сўнг совет космик кемасида узиб чиққан учичи экан бўлди.

Ушш тугатгандан сўнг, никролар Тошкент институтининг теплицасига қайтариб келтирилди. Уларни цитозембиология ва хўжайравий инженерия лабораториясининг ҳодимлари диққат билан қўзатиб бормоқдалар. Биология фанлари кайидида А. Эргашев шу лабораторияга раҳбарлик қилмоқ

да. Олимлар ғузанинг мослашиш имкониятларини, вазисизлик шароитининг экни ирсияти ва бошқа ҳоссаларига таъсирини ўрганмоқдалар. Ўзбекистонлик биологларнинг космос тадқиқотчилари билан ҳамкорликлари ривожланиб бормоқда. Ҳозирги «сайёҳлар» ҳосилдан олинган чигитларни ҳам экспериментларни давом эттириш учун яна космосга юборишга қарор қилди.

Р. ШАГАЕВ, ЎТАГА муҳбири.

Суратде: экспериментнинг илмий консультанти, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг муҳбир аъзоси А. Абдуллаев ва лаборатория мудири А. Эргашев космосда ундирилган ғузани кўздан кечирмоқдалар.

Автор фотоси.

